XXI :-

0033

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.

Tanggal : 8 Maret 2012

No. Induk : 16585/PN-MUSEUM/'12

BIB - ID :

Beli / Hadiah : Ex. Museum

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

XXI 5033

DE VOYAGIEN VAN JOHAN DAVIS,

Gedaan na

OOST-INDIEN,

In de Jaren 1598 *en* 1604.

Waar in veel byſonderheden en ſeldſame ontmoetingen voorkomen.

Nu aldereerſt uyt het Engels vertaald, en met Konſt-Platen en volkomen Regiſter verrijkt.

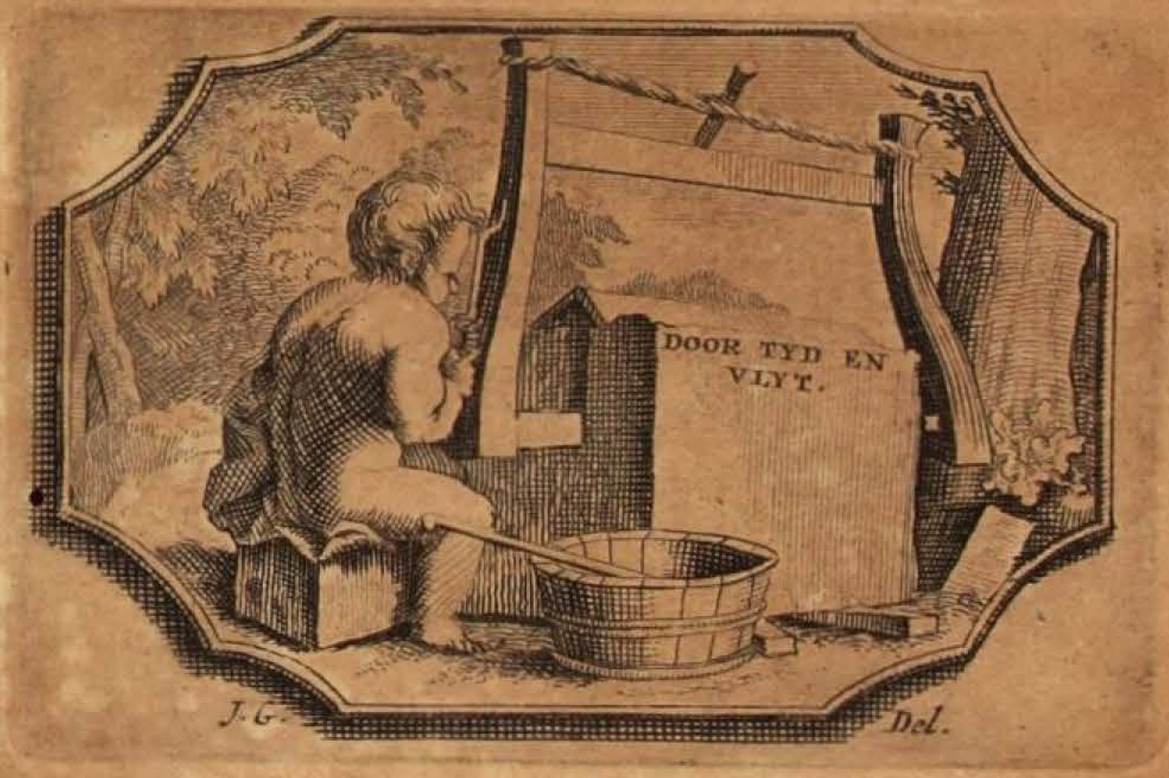

TE LEYDEN,
By PIETER VAN DER AA, Boekverkoper, 1706

Met Privilegie.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Vytgevoerd te LEYDEN door PIETER VANDER AA met Privilegie.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

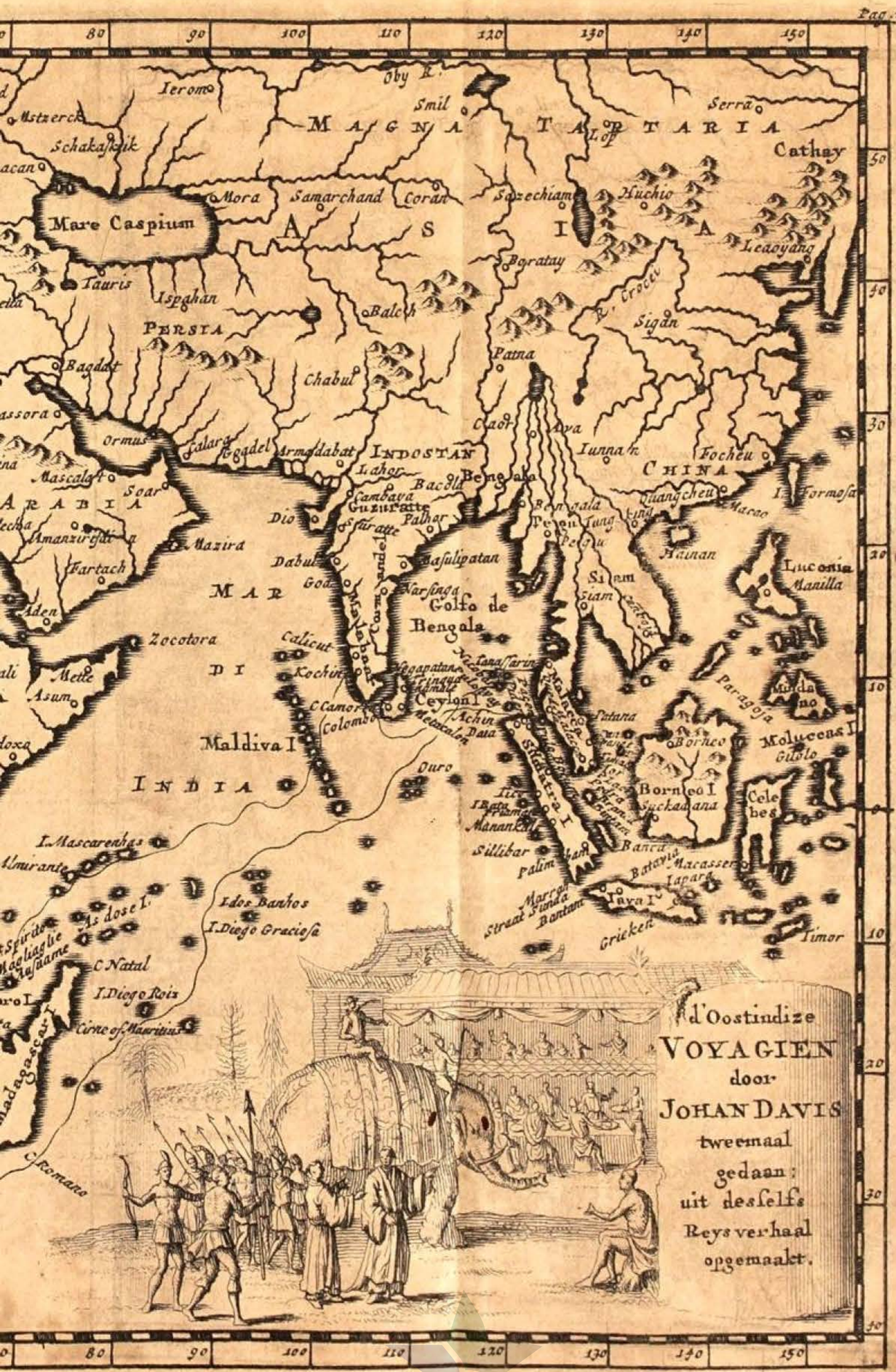

Iohan Davis.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

EERSTE OOST-INDISE REYS

Gedaan door Kapiteyn JOHAN DAVIS,

Als Opper-Stuurman gevaren uyt *Zeeland* in den Jare 1598.

DEn 15 Meert vertrokken wy van Vlissingen met twee Scheepen / De Leeuw en de Leeuwin, 't eerste van 400 tonnen / op hebbende 320 Man / het tweede van 250 tonnen / waar op waren honderd sielen. De eygenaars en Reeders van dese waren Mushrom, Clarke, en Monef van Middelburg. Kornelis Houteman was over heyde Opper-gebieder / en had een Last-brief van Graaf Maurits, waar in hem de eernaam van Generaal gegeven was. Johan Davis vertrekt van Vlissingen.

Den 22 ankerden wy met een quaade Wind in Torbay. Komt in Torbay.

Den 7 April maakten wy seyl / hadden den 20 Porto Santo in 't gesigt / quamen den 23 op de hoogte van Palma, en den 30 by de Eylanden van Kapo Verde. Porto Santo. Palma, en Kapo Verde.

Den 1 Mey ankerden wy tot St. Nicolaas, een der gemelde Eylanden / op de breette van sestien graaden en 16 minuten. Den 7 voorsaagen wy ons selven van Water; vertrokken den 9 / en quamen op de hoogte van St. Jago.

Den 9 Juny vervielen wy op de kust van Brasilien, seven graden Suyder breedte / en konden de hoogte van de Kaap St. Augustyn niet passeeren: want door dien wy ontrent de Linie by onbestendig weder / en quade Winden hadden / na- Vervald op de kust van Brasilien.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

men wy in dit onverhoopt toeval onſe kours na een kleyn Eyland / Fernando Loronha genaamd / liggende vier graden Suyder breedte / op welkers Noord-ſyde wy den 15 op agtien vadmen ankerden. Op dit Eyland vonden wy twaalf Negers, agt Mannen en vier Vrouwen. Het is een ſeer vrugtbaar Eyland / en heeft ongemeen goed water / ruymte van Gerten / Oſſen / Verkens / Hoenders / Meloenen / Kalkoenſe-Honderen / overvloed van Viſch / en Zee-gevogelte. Deſe Negers waren daar van de Portugyſen geplant / om het Eyland te bebouwen / en het was nu drie jaren geleden / dat ſy aldaar geene Scheepen geſien hadden.

Op Loronha vinden ſy 12 Negers.

Den 26 Auguſti vertrokken wy van dat Eyland met een Oost Noord-Oosten Wind / en paſſeerden den 31 de hoogte van de Kaap St. Auguſtijn.

Paſſeeren de Kaap St. Auguſtyn.

Den 10 September quamen wy voor by de Abrollos, daar wy de grootſte vrees voor hadden (door dien het van de Braſyliſe kuſt verre in Zee tot een-en twintig graden toe vry gevaarlijk is.) Die te boven gekomen ſijnde / koos onſen Baas (gelijk de Hollanders hun Kapiteyn noemen) een Meeſter over de ſleup of Opſiender over quaad gedrag / onder den naam van Ceſar. Deſe ongeregelde Officier nu had het geſag over al het ontbaal / en konde na den eeten ſijne Vrienden niet meer groeten / nog eenige reden verſtaan ; Selfs waren die / welke hun agtbaarheyd meeſt bewaren moeſten / buyten kennis van wetten en verſtand. In dit ongebonden leven ſleeten wy drie dagen ; na verloop van deſelve / als wy weder tot verſtand en beleyd gekomen waren / ſtelden wy onſe kours na de Kaap de Bona Eſperance, en ſeylden na het Hof van Bacchus, die men dit Afgodiſch offer opgedragen had / gelijk in het vervolg blijken ſal.

En de Abrollos.

Order en ongeregeltheyd op het Schip.

Den 11 November ankerden wy in de Bay van Saldanien, op 34 graden Suyder breedte / tien mijlen van de Kaap de bona Eſperance, alwaar drie verſſe Rivieren waren. De Land-ſaten quamen

Komen tot Saldanie.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

men na ons toe met een menigte van Ossen en Schapen / die sy voor stukken oud yser en spykers verkogten : het beste dat wy kogten / koste niet meer als een Engelse Blank in oud yser. Hun Vee is grof / heeft verschepden teekenen / of blakken en op de schouders een groot stuk vlees / gelijk als een Kameels rug. De Schapen hebben 'er ongemeen groote staarten / daar niet als vet aan is / en wel 12 of 14 pond weegen ; in plaats van wol hebbense lang rupg hayr. De menschen sijn hier onbesneeden / hebben de koleur van Olijven / sijn swarter als de Brasilianen, hun hayr is gekruld en swart gelijk als die van Angola ; hunne woorden sijn ten meerderen deel verward en onverstaanbaar / en wanneer sy spreken klokken sy met de tong gelijk een hoed-hen / welk klokken met hun spreeken te gelijk geschied / en ongemeen vreemd luyd. Sy gaan t'eenemaal naakt / uytgenomen dat sy een kort rokjen van Schaaps-vagt om haar lijf en muylen of soolen aan hunne voeten gebonden hebben. Sy beschilderen of besmeeren hunne aangesigten met allerley koleuren ; sy sijn sterk / gaauw en konnen ongemeen snedig loopen ; geen andere wapenen gebruyken sy / als pijlen ; en sijn den Koning van Menomotapa, die gesegd word magtig te sijn / onderworpen. De Vlamingen hebbende hen qualijk gehandeld / quamen sy in drie dagen niet weder te voorschijn / en maakten in al die tijd groote vyeren op de gebergten het geheele land door.

Beschrijving der Hottentots.

Den 19 quam'er een groote troep van die Hottentots na ons toe / en hadden veel Vee by hen : Als men nu op het point was / om met hen te ruylen / namen sy schielijk hun kans waar / en wierpen met hunne hand-pijlen op dertien van de onse / die sy op vier pieken lengte niet konden verepken / dies niet tegenstaande vlooden de Vlamingen voor hen / gelijk de Muysen voor de Katten / en wierpen schandelijk hun geweer ter aarde. Onsen Baas / om veylig te sijn / bleef aan Boord / en sond ons Harnassen / Slag-sweerden /

Wat hen van deselve bejegende.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

den / Pieken / Musketten en Schilden / soo dat wy gewapend en met Wapenen overladen waren / maar daar was nog moed nog beleyd: want wy hielden ons digt by onse Tenten / belegerd met Canibalen en Koepen; wy waren in 't oog Keusen / met wel gewapende lighamen / maar doen het 'er op aan quam / kinderen met winterkoningjens herten. Hier op ondernamen Mr. Tomkins en ik de maats in order te stellen / gelijk wy in Engeland gewoon waren te sien / dog sommige van hen lieten sig geseggen / maar de meeste waren onwillig / en verscheydene liepen na de Moes-pot / want sy swoeren / dat het eetens tijd was. Tegen de nagt gingen wy alle na Boord / en lieten niemand aan Land / als onsen grooten Dog / die niet wilde by ons komen; want ik gis / dat hy sig onses geselschaps schaamde.

Nader beschryving van dit Land.

Dit Land heeft een goeden grond / en gesonde lugt / en veele goede kruyden / als Munt / Bergkruyd of Kalamintha / Weeg-breede / Drie-blad / Scabiosa of Schurft-kruyd en diergelijke.

Passeeren de Kaap de bona Esperance.

Den 27 maakten wy seyl / en quamen op den laatsten deser maand op de hoogte van de Kaap de bona Esperance.

Den 6 December passeerden wy de Kaap des Agulios, het suydelijkste hoofd van Africa, alwaar het kompas stil staat. Dese Kaap leyd op 35 graden van de Suyder Pool of as-punt.

Ao. 1599. Komen op de hoogte van Madagascar.

Den 6 January quamen we op de hoogte van het Eyland Madagascar, dog niet van de Kaap Romano, wy hadden die geheele maand werk / om die Kaap te passeeren / en dat niet kommende doen / weeken wy na de Bay van St. Augustyn, die aan het Suyd-Westen van Madagascar op de hoogte van 23 graden 50 minuten leyd.

In de Bay van St. Augustyn.

Den 3 February ankerden wy in de gemelde Bay of haven / daar wy veele menschen aan strant sagen / dog die soo dra wy landeden de vlugt namen: De reden was / dat onsen Baas op een andere togt hier geweest sijnde / die menschen groo-

telijks

telijks bedroogen / en onder andere baldadigheden een der selven aan een post gebonden en dood geschooten had. Na verloop van seven dagen quamen sommige van hen / door allerley middelen bewoogen / by ons / bragten ons Melk en een Koey / die wy van hen kogten / doch na die tijd wilden sy ons niet meer afwagten. Wat daar voorviel.

Sy sijn sterke en wel-gemaakte menschen / swart als een kool / hebben een soete en aangename taal / voeren halve pieken met yser aan het eynde beslagen / gelijk als Herpoenen / die sy wy schoon houden / en gaan geheel naakt. Beschryving van die Landsaten.

Dit Land schijnt wy vrugtbaar te sijn / en heeft veele Tamarisch-boomen ; wy vonden 'er boonen / wassende op eenen hoogen boom / welker schepen twee voeten lang en sy selfs wy groot waren ; deselve sijn seer goed om te eeten. Hier waren ook vele Chameleons. In dese Bay stonden wy Engelse niet weynig ongemak upt / doch de eeuwig-levende Bestierder van alles / quam ons te hulp.

Den 8 Meert quamen wy aan Boord / sonder voorraad en wy hongerig.

Den 14 gingen wy upt dese haven / die wy de naam van de Hongerige gaven / en setteden onse kours na de Noorderkant van dat Eyland en quamen op den 29 aan de Eylanden van Komoro, tussen de 12 en 13 graden / sijnde vyf in 't getal / Mayotta, Ausuame, Magliaglie, St. Christoffel en St. Spirito. De Eylanden van Komoro.

Den 30 ankerden wy voor Mayotta, digt by een Stad / daar vele menschen by ons quamen / die over onse komst scheenen verblijd te sijn / en allerley voorraad van eetwaren aan boord bragten. en Mayotte.

De Koning versogt ons Hoofd aan Land / en beloofde hem alle beleefdheyd te betoonen ; hier op stapte onsen Baas aan Land / dien de Koning met veele menschen / en drie Tamboers / voor hem op den trommel slaande / te gemoet quam : hy gelijk ook sijn gevolg / was kostelijk / met lange sijde en geborduurde Kleederen / op de wijse daar wel onthaalt wierden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

der Turken, gekleed. De Koning ons soo beleefd / als wy souden konnen wenschen / bejegend hebbende / schreef voor ons een Brief aan de Koningin van Ausuame, alsoo daar geen King is.

't Eyland Ausuame; en de Stad Demos.

Den 17 April vertrokken wy van daar / en wierpen den 19 ons anker by Ausuame, voor een Stad Demos genaamd / wel eer / gelijk uyt de ruïnen bleek / een sterke plaats geweest. De Huysen waren gebouwd van gehakte steen en lijm of kalk / de muuren der Stad / meest vervallen / soo dat 't geen van de Stad nog overig is soo groot is als Pleymouth. Dese Koningin bejegende ons seer vriendelijk / maar wilde haar niet laten sien. In dese Eylanden hadden wy Rijs / Ossen / Geyten / Bonanes, Oranje-appelen / Limoenen en Citroenen: De Inwoonders sijn Negers of swarte / sagt hayrig / van Godsdienst Mahometanen, en gebruyken tot hunne wapenen Deegens / Schilden / Boogen en Pijlen. Dese Eylanden geven een aangenaam gesigt; en sijn van nature vruchtbaar. Hier vonden wy Kooplieden uyt Arabiën en Indiën, maar wat dese Eylanden uytleverden / konde ik niet vernemen. Sy houden veel van Geweer en van Yser / gelijk ook van Papier.

Beschryvinge van het Land.

Mascarenhas.

Den 28 vertrokken wy / en passeerden door de Eylanden de Mascarenhas, voor by de punt Do Almirante.

Maldivische Eylanden.

Den 23 Mey deden wy de Maldivische Eylanden op / die vry laag in 't water liggen / en met Kokos-boomen soo bedekt sijn / dat men wel de Boomen / maar niet het Land sien konde. Hier ankerden en verversten wy ons selven. Veele Booten der Landsaten voeren ons voorby / maar geen der selven wilde by ons komen / waar op onsen Baas de Scheeps Booten uytsond / om een der selven te vermeesteren.

Vermeesteren hier een Boot waar in een Edelman met sijn Vrouw was.

Den 24 dito bragten sy een Boot mede / gedekt met Matten / gelijk een bedekte Bargje. In dese Boot was een Edelman met sijn Vrouw / die op de Turkse manier met seer fijn wit linnen be-

bekleed was. Hy had kostelijke steenen in sijne ringen; Sijn gelaat was soo vriendelijk en aanlokkelijk / sijn gedrag soo sedig / en sijne spraak soo aangenaam / dat men konde sien / dat hy niet minder als een Edelman was. Hy wilde sijn Vrouw niet laten sien / egter ging onsen Baas met hem in sijn boot / om haar te sien / en opende haar kasket / waar in eenige Juweelen en Ambergrijs was: Hy verhaalde / datse daar sat met een sedig en vroevig gelaat / sonder een woord te spreken. Wat men van hen kreeg / weet ik niet / maar in 't scheyden toonde de Edelman van een edelmoedigen geest te sijn; hy was swart / had glad hayr / en was van een middelbare lengte.

In dese Eylanden word seer grooten koophandel gedreeven met de Kokos, want van die boom en des selfs brugt maakt men touwen / kabels / seylen / wijn / olij / en een soort van brood. Sy seyden ons / dat'er elf duysend van die Eylanden waren. Kokos-boomen. 11000 Eylanden van Maldivien.

Den 27 dito maakten wy seyl / en daar quam aan ons boord een oud man / die een weynig Portugys sprak; dese diende ons voor loods-man / en quamen gelukkig in het regt vaarbaar Kanaal / genaamd Maldivia, op de breedte van vier graden / vijftien minuten van de Noorder-Aspunt / daar het Kompas seventien graden westelijk afweek. Wanneer men dit Kanaal mist / is het hier een gevaarlijke plaats. De koophandel met schepen is door dit Kanaal wy groot van verscheyden natien uyt de meeste plaatsen van Indiën. Maldivia, en Kanaal.

Den 3 Juny quamen wy op de kust van Indiën op agt graden en 40 minuten / noorder breedte / niet verre van Kochin; langs dien oever kruysende / setten wy onse koers oostwaards aan na Camorin, en van daar na het eyland Sumatra. Kochin. Camorin.

Den 13 sagen wy de kust van Sumatra, sijnde op vijf graden en 40 minuten / noorder breedte. Sumatra.

Den 21 ankerden wy in de baay van Achin, op 12 vademen water / hier sijnde / sond de Koning sijne bedienden / om de maat van de lengte Achin.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

en breedte onſer Scheepen te nemen / en om na het getal van onſe manſchap en geſchut te vernemen. Met deſe bediende ſond onſen Baas twee van de ſijne met eenige preſenten aan den Koning / die in een Spiegel / een Drinkglas / en een Braſelet van koraalen beſtonden. Deſe weder aan boord komende / waren van den Koning / volgens die lands-wijs / beſchonken met een witten Calicutſen rok / en bragten tijding van vrede / wellekomſt en overvloed van ſpeceryen: Wy vonden in de Bay vier barken ſwerven / drie uyt Arabien, en een uyt Pegu, die'er quamen om Peper te laden. Hier was ook een Portugys, Don Alfonſo Vincent met vier barken / om ons in den koophandel voor te komen / gelijk uyt het gevolg bleek.

Vereering aan den Koning aldaar.

Den 23 ter middernagt ontbood de Koning onſen Baas, en ſond een edelman tot pands-man: hy ging aanſtonds te land / wierd van den Koning heel beleefd bejegend / en kreeg belofte van een vryen handel. Hy gaf hem een kleed na die landswijs / en een Cryſe van eer: Die Cryſe is een ſoort van een pook / hebbende een gevest of handgreep van ſeker metaal / welk de Koning boven goud ſchattede / en met robijnen beſet was; dit metaal heeft een fraaijen luyſter. Dit geweer te dragen / wanneer het van den Koning niet gegeven is / is de doot / maar die het heeft / heeft een volkomen vrijheyd om ſonder geld alle eetwaren na hem te nemen / en over de menſchen te gebieden / als ſlaven.

en beleefde bejegening van den ſelven.

Een Cryſe, en des ſelfs voorregt.

Den 26 quam onſen Baas aan boord met een boot vol Peper / vertelde 't geen hyna ongeloofelijk was / hoe de Koning hem bejegent had / hoe gelukkig hy geweeſt was / en hoe hy na wenſch onſen handel aldaar had uytgewerkt; verder verhaalde hy / dat de Koning hem meermaals gevraagd had / of hy geen Engelsman was / welk hy ſterk geloochend / en t'een en t'ander tot ſmaad van onſe natie geſprooken had. Ik wilde wel / ſeyde hy / binnen ons boord ſijnde / om duyſend pond / dat wy geen Engelſe onder ons hadden / en

Engelſe daar gehaat.

dus

dus wierden wy arme halfen in een hoek gestooten.

Den 27 gingen onse kooplieden met hunne koopmanschappen te land / en hadden een hups hen van den Koning aangewesen.

Den 20 July was onsen Baas by den Koning / die hem ongemeen wel onthaalde / en sterk aanhield / om te weten / of hy een Engelsman was. Seg my de waarheyd, was het woord van den Koning, want ik bemin krygslieden, en ik moet u verder seggen, dat Alfonso ernstig met my gesproken heeft, om u te verraden en te benadeelen, maar het sal niet aangaan, want ik ben u vriend; met een gaf hy hem een goud-beurs. Waar op hy geantwoord had / dat hy niet uyt Engeland, maar uyt Vlaanderen, en tot synen dienst was. Ik heb, was daar op het antwoord van den Koning / wel van Engeland, maar niet van Vlaanderen gehoord; wat Land is dat? Hy had verder gevraagd na desselfs Koning / staat en regeering / waar op onsen Baas hem wijd en breed berigt had / seggende / dat daar geen Koning / maar een Aristocratische regeering was; die ook van den Koning een order versogt / dat desselfs onderzaten hem den naam niet souden geven van een Engelsman, also hem dat soude smerten; welk hem wierd toegestaan. De Koning vraagde hem nogmaals / of 'er geen Engelse in de schepen waren / waar op hy antwoorde / dat 'er sommige Engelse in onse schepen waren / maar die in Vlaanderen waren opgeboed. Ik heb verstaan / vervolgde strax de Koning / dat 'er onder u syn / die van de andere in kleeding / taal en postuur verschillen / wat slag van menschen syn dat? Dat syn / antwoordden onsen Baas, Engelsche, van welk een van deselve is myn Opper-stuurman. Wel / seyde de Koning / ik moet dese mensen eens sien. U koophandel aangaande / die sal op dese wijs geschieden. Ik heb oorlog met den Koning van Jor (wiens rijk gelegen is aan de suydelijke punt van Malacca) gy suld my met uwe schepen tegen hem behulpig syn / tot vergelding van dien sult.

t'Samenspraak hier over met den Koning gehouden.

Accoord over den Koophandel.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ſuld gy uwe ſchepen met Peper laden. Dit akkoord wierd gemaakt.

Den 28 dito quam onſen Baas aanhoord / vergeſelſchapt met een van de Sabanders, den Sekretaris / Kooplieden van Mecha, Turken, Arabiers en Don Alfonſo met eenige Portugyſen; die alle niet van boord gingen / of ſy waren redelyk dronken.

De Koning wil Davis ſien.

Den 20 Auguſty begon den Koning een ander gelaat te toonen / en ſeyde tot onſen Baas, „waarom laat gy dien Engelſen Stuurman niet by my komen? (want hy wilde my nog Mr. Tomkins niet aan land laten gaan /) ik geloof, als gy maar uw Peper had, dat gy ſoud heen loopen ſonder eengen dienſt aan my te doen. Hier op wierd ik aanſtonds ontbooden.

Hy komt aan Land.

Den 21 dito quam ik aan land. Den 22 ging ik vroeg in den morgenſtond na den Koning / die my ſeer vriendelijk bejegende: ik bleef vier uuren of langer by hem / al eetende en drinkende. Na verloop van een uur deed hy den Sabander opſtaan / en gebood my insgelyks op te ſtaan. De Sabander nam my myn hoed af / en deed een rol of tulband wit linnen om myn hoofd; dat gedaan ſynde / deed hy my om myn middel een wit linnen kleed aan / dat tweemaal om myn lyf ging / ter halver beenen hing / en met goud geſtikt was; verbolgens nam hy die rol weder van myn hoofd / ley die voor den Koning neder / en deed my een wit kleed aan / en over 't ſelve een ander / dat rood was; doen ſettede hy die tulband op myn hoofd / en ik ſat neder in de tegenwoordigheyd van den Koning; die my Aqua vitæ toedronk / en veele vreemde ſpyſen deed eeten. Al ſyn ſervys of tafelgereedſchap was van goud / dog t'een en 't ander ook van fyn porcelein. De Koning at op de grond neder / ſonder tafel / ſervetten of ander linnen. Hy vraagde veel van Engeland, van de Koningin / van haar Baſſaas of Gouverneurs en hoe ſy den oorlog konde uythouden tegen ſo grooten Koning als de Spaanſe is? want hy meende / dat geheel

Word van den Koning ongemeen wel onthaald.

Eu-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Europa Spaans was) ik voldeed hem in alles / so het scheen / tot sijn groot genoegen.

Den 23 ontbood my de Vorst wederom; ik reed, daar op na het hof op een Olyphant / hy onthaalde my ongemeen wel / en het ontbrak'er aan geen eeten of drinken. In de korte tijd / dat ik aan Land was / trof ik een aansienlijk koopman uyt China aan / die Spaans spreken konde / daar ik sommige saken / die ons konden dienst doen / leerde. Hier sijn veele kooplieden uyt China, die hun bysonder verblijf hebben; so doen insgelijks de Portugysen, Gusuratters, Arabiers en die van Bengale en Pegu. Het behaagde onsen Baas niet / dat ik so veel by die Chinees quam / en hy gebood my aan boord te gaan; op den volgenden dag quam hy / niet vriendelijk genoeg van den Koning aangesien / swaarhoofdig te scheep. Vind daar allerley natien.

Den 1 September liet de Koning weeten / dat wy geschut tot een batery voor Jor, en soldaten / om met de selve / tot dienst van hem / te vertrekken / souden innemen. Daar waren veele galeyen bemant / die uyt de rivier gebragt / een halve mijl van onse schepen op de ree quamen; de see was vol Booten en Praauwen / alle bemant. Aan ons boord quam de Sekretaris Korcoun, en de voornaamste Sabander, Abdalla, neffens veele soldaten / gewapend met sabels / hand-pijlen / pooken en schilden; die met hen bragten veelerley eeten / en een groot vat (Jar genaamt) met Aqua vitæ waar mede sy ons onthaalden / en vriendschap betoonen wilden. Wy vreesende voor schelmery; vulden onse mutsen met steenen / maakten alles klaar / en haalden ons geweer voor den dag; waar over onsen Baas seer moeylijk wierd / en wilde men soude alles weg doen / dog wy wilden niet. Worden besogt van veel voornaame lieden.

Men heeft in dit gewest een soort van saad / waar van so men maar een weynig eet / de mensch onsinnig word / en alles hem anders voorkomt / dog als men boven een sekere portie komt / is het doodelijk vergif; hier mede hadden sy al hun eeten en en Verraden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

en drinken beſmet. Onder het eeten liet de Sabander en Sekretaris my roepen/ik ging met M. Tomkins, (die haar eenige woorden / dog ik weet niet wat / toeſprak) by hen: Binnen korten waren wy vrolyk en onſinnig / ſagen op malkanderen met verbaaſtheyd / en onſen Baas wierd gevangen / ſonder dat hy het wiſt. So dra buyten alle verwagting uyt het ander ſchip (want daar was door den Sekretaris / die van ons ſchip verwaars was overgegaan / deſelve verradery gepleegd) een teken gegeven was / vielen ſy op ons aan / vermoorden onſen Baas, en ſloegen verſcheyden andere doot. M. Tomkins, ik en een Fransman verdedigden het agterſte van ons ſchip / welk indien ſy vermeeſterd hadden / was ons ſchip verloozen geweeſt: want ſy hadden reeds de hut in / ſommige van hen / door de poorten ingekroopen / waren beneden by het geſchut. De meeſter van ons ſchip / dien ſy den naam van Kapiteyn gaven / ſprong in ſee; ſo deeden ook verſcheyden andere / maar alles gedaan ſynde / quamen ſy weder na ons boord. Eyndelyk dreven wy hen met onſe ſteenen op de vlugt; ik dat ſiende / ſprong van de agter-ſteven / om ſe te vervolgen; M. Tomkins ſprong my na / dog een Turk uyt de hut komende / wondde hem deerlyk / terwyl elk ſyn beſt door ſyn leven deed; ik dit ſiende / doorliep den Turk met myn deegen / en onſe Schipper ſtak hem met een halve piek in de keel na beneden toe. In het ander ſchip waren alle de voornaamſte vermoord / en wierd het ſchip genomen: wy kapten onſe ankers / dreven na haar toe / dog de Indianen namen op de eerſte ſcheut de vlugt / en wy wierden weder meeſter van het ſchip / maar de galeyen derſden ons niet naderen. Het was in het midden van deſe groote ramp nog eenigſins vermaakelyk te ſien / hoe deſe ſnoode Indianen de vlugt namen / gedoot wierden / en ten grooten deele te water gingen: De ſee was bedekt met Indiaanſe hoofden / want met honderden ſwommen ſy weg: De Sabandaar Abdalla, en een van des Konings naaſte maagſchap raak-

Waar op een ſwaar gevegt ontſtaat.

en de Indianen met veel verlies verdreven worden.

te

te om den hals / en neffens hem veele andere; de Sekretaris wierd gequetst. De Koning met veele menschen aan de see-kant sijnde / kreeg de boodschap van des Sabanders doot / en de groote neerlaàg van de sijne / waar op die woedende ongeloovige alle onse manschap / die aan land was / vermoorden / uptgenomen agt derselven / die de Koning tot slaven in de ketenen liet slaan. In dit ongelukkig voorval verlooren wy agt-en sestig persoonen / hoe veel'er van gevangen sijn konnen wy met sekerheyd niet seggen / en hebben alleen kennis van agt: wy raakten ook twee fraaye Pinassen / elk van 20 ton / en onse scheeps-boot quijt.

Het overige Scheeps-volk aan Land sijnde wierd vermoord, of tot Slaven gemaakt.

Wy vertrokken op dien selfden dag / en wierpen ons anker voor de stad Pider, werwaards wy een Pinas om rijs gesonden hadden / in hoop van met eenen wat goeds te hooren / maar het was mis. Op den 2 quamen elf galeyen met Portugysen, gelyk ons dagt / op ons aan / om sig meester van onse scheepen te maken. Wy schooten een derselven in de grond / sloegen de overige / so dat sy de vlugt namen.

Pider.

Gevegt met Portugysen.

Op de na-middag van die selven dag quam aan ons boord de soon van La Fort een fransch koopman / een van de agt gevangene / met dese boodschap van den Koning: Schaamd gy u niet sulke dronke beesten te sijn, dat gy in dronkenschap mijn volk, dat ik uyt vriendschap gesonden heb, gaat vermoorden? Hier op versogt hy ons beste schip tot vergoeding / en lossing van de onse. Doer dit upt / sepde hy tot Lafort, en ik sal u een groot Edelman maken: Maar wy wilden niet / en om water verlegen sijnde / vertrokken wy na de eylanden Pulo Botum op de kust van Quedia op 6 graden 50 minuten / daar wy ons verversten en water haalden.

De Koning eyst tot vergoeding een Schip.

Vertrek na Pulo Botum.

Terwijl wy ons by Achin hadden opgehouden / hadden wy in onse scheepen 140 tonnen Peeper / maar hoe veel gesteenten en andere koopmanschappen weet ik niet; op den dag van de boven-gemel-

melde verradery raakten in tegendeel onse kooplieden aan land al hun geld en koopmanschappen quijt / (die na hun seggen van groote waardy waren) en veele jonge avonturiers wierden 't eenemaal geruyneerd / onder welke ik meest beklage het verlies van den armen Johan Davis, die niet alleen mijnen vriendelijken faktoor / maar ook al mijn Europische voorraad verloor / waar mede ik mijn pligt en genegenthepd aan mijne beste Vrienden gedagt had te bewijsen: Soo dat ik mag seggen / dat Indiën my wel niet seer rijk ontfangen heeft / maar redelijk arm weder weg send.

De Kooplieden hadden hier groote schade.

Het Eyland Sumatra is een aangenaam en vruchtbaar Land / heeft groot overvloed van veel raare en treffelijke vruchten / dog geen ander koorn als rijs tot hun brood: Sy ploegen het Land / hoewel niet fraay nog na behooren / daar toe sy Buffels gebruyken / die 'er seer veel sijn.

Beschryving van Sumatra.

De rijs wast eben als onse gerst. Peper is'er in grooten overvloed / in tuynen / die een mijl in het vierkant sijn; se wast uyt een geplante wortel / gelijk de Hop / en klimd om een staak / daar by gesteld / op / tot datse een grooten bos en boom word; hier aan hangd de Peper met kleyne trossen / drie duym lang en een dik; elk der selver heeft veertig Peper-koornen; se wast schielik op / eben gelijk het Mostaard-saad.

Haar Pepergewas.

Men kan hier van daan jaarlijks laden veertig Schepen met Peper / meer sou'er konnen sijn / indien de menschen naarstig en arbeydsaam waren. Het geheele Land schijnd een tuyn van vermaak te sijn. De lugt is'er gematigd en gesond; alle morgen heeft men'er een vrugtbaaren dauw / of een weynig regen. De Haven na de Stad van Achin is kleyn / en binnen de baar maar ses voeten wijd / alwaar een Fort is van steenen opgemaakt / dat boven open / rond / sonder batterpen of flankeeringen is / met lage wallen / niet ongelijk een schut-hok; arger en onnoseler als dat kan 'er niet bedagt worden. Door

Haven van Achin.

dit

dit Fort is een seer bequame ree voor de Scheepen / want also de Wind altijd van het Land komt / kan hier een Schip veylig leggen / een mijl verre op agtien vademen / en digt by op vier en ses vademen water. Van beesten / heeft men hier Olyphanten / Paarden / Buffels / Ossen en Geyten / als ook seer veel wilde Verkens.

Het Land heeft een menigte van Goud- en Kooper-mijnen / verscheyden soort van Gommen / Balsem en veele soorten van drogistery-krupden / en veel Indigo : Daar sijn Robijnen / Sapphyren en Garnets , maar ik weet niet / datse daar groeyen. Sy hebben'er redelijk timmer-hout tot het bouwen van Scheepen. En wat het Land verders uytleverd.

De Stad van Achin , indien se so mag genaamd worden / is wy groot / gebouwd in het midden van het geboomte / soo dat wy niet een huys konden sien / voor dat wy'er digt by waren : wy konden nergens komen / of wy vonden 'er hupsen / en een t'samenvloed van veele menschen / soo dat ik geloof / dat de stad haar selven het geheele Land over uytstrekt. De hupsen agt voet of wat hooger / staan op houte posten / daar men onder wy kan doorgaan / de muuren en het dak sijn van matten / en also het armste en onnoselste / dat'er in de wereld sijn kan. Ik sag hier drie groote Markt-plaatsen / waar op dag aan dag als op een Kermis allerley koopmanschap verkogt word. Slegte vertooning van Achin.

De naam des Konings is Sultan Aladin , na hun seggen / honderd jaren ond / egter een vrolijk man / dog ongemeen dik en vet. Hy was in sijn jonkheyd een Visser geweest ; (van dit slag van menschen sijn'er hier veel / door dien sy meest van vis leven) : Met den vorigen Koning ten oorloog gaande / had hy sig ontrent het in order brengen van des Konings galeyen so dapper en vernuftig getoond / dat hy des Konings gunst gewonnen hebbende / Ammiraal van des selfs Zee-magt gemaakt wierd. Door sijn kloekheyd en beleyd wierd de Koning hem so genegen / dat hy hem een Beschryving van den Koning. Syn opkomst en indringing in de regeering.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

een van sijne naaste bloed-vriendinnen tot een Vrouw gaf. De Koning nu had een eenige Dogter / die hy ten huwelijk gaf aan den Koning van Jor, by wien sy een soon kreeg; Dit kind wierd na Achin gesonden / om onder het oog van sijn Groot-vader opgevoed te worden / als een erfgenaam van het rijk: De tegenwoordige Koning was thans Opper-bevelhebber te Land en ter Zee. De oude Koning quam schielijk te sterven; De tegenwoordige Koning nam de Voorsorg voor dit kind aan / daar sig den adel tegen kantede / maar also hy des Konings magt in handen had / nam hy die gelegendheyd waar / liet meer als dupsend Edele en voorname luyden dooden / en maakte uyt het gemeen volk nieuwe Heeren en nieuwe Wetten. Met een woord / het kind wierd vermoord / en hy liet hem selven uyt hoofde van sijn Vrouw voor Koning uytroepen: hier uyt rees een swaren oorloog tussen hem en den Koning van Jor, die als nog duurd. Twintig jaren herwaards heeft hy met geweld het rijk ingehouden / en schijnd thans buyten bekommernis te sijn.

Syn Hof. Sijn Hof legd een half uur van de Stad aan de Rivier; eer men by hem kan koomen / sijn'er drie Schild-wagten / en tussen elk een groot groen pleyn: sijn huys is gebouwd / gelijk alle de andere / dog een weynig hooger. Hy sit gemeenlijk ter plaatse / daar hy alle die by een der wagten komen / kan sien / dog van niemand kan gesien worden. De muuren en het dak van sijn huys sijn matten / die somtijds met goud Laken / somtijds met Fluweel / en somtijds met Damast behangen worden. Hy sit op de aarde / met de beenen / gelijk een Snijder / krupslings over malkanderen / en soo moeten alle / die in sijn tegenwoordigheyd komen / ook doen. Hy draagd altijd vier Cryses, twee voor / en twee agter op sijn lijf / die ongemeen kostelijk met diamanten en robijnen beset sijn / en heeft een deegen op sijn schoot leggen. Ten minsten veertig Vrouwen

en Hofstatie.

pas-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

XXI :-

0033

een van sijne naaste bloed-vriendinnen tot een Vrouw gaf. De Koning nu had een eenige Dogter / die hy ten huwelijk gaf aan den Koning van Jor, by wien sy een soon kreeg; Dit kind wierd na Achin gesonden / om onder het oog van sijn Groot-vader opgevoed te worden / als een erfgenaam van het rijk: De tegenwoordige Koning was thans Opper-bevelhebber te Land en ter Zee. De oude Koning quam schielijk te sterven; De tegenwoordige Koning nam de Voorsorg voor dit kind aan / daar sig den adel tegen kantede / maar also hy des Konings magt in handen had / nam hy die gelegendheyd waar / liet meer als dupsend Edele en voorname luyden dooden / en maakte uyt het gemeen volk nieuwe Heeren en nieuwe Wetten. Met een woord / het kind wierd vermoord / en hy liet hem selven uyt hoofde van sijn Vrouw voor Koning uytroepen: hier uyt rees een swaren oorloog tussen hem en den Koning van Jor, die als nog duurd. Twintig jaren herwaards heeft hy met geweld het rijk ingehouden / en schijnd thans buyten bekommernis te sijn.

Syn Hof. Sijn Hof legd een half uur van de Stad aan de Rivier; eer men by hem kan koomen / sijn'er drie Schild-wagten / en tussen elk een groot groen pleyn: sijn huys is gebouwd / gelijk alle de andere / dog een weynig hooger. Hy sit gemeenlijk ter plaatse / daar hy alle die by een der wagten komen / kan sien / dog van niemand kan gesien worden. De muuren en het dak van sijn huys sijn matten / die somtijds met goud Laken / somtijds met Fluweel / en somtijds met Damast behangen worden. Hy sit op de aarde / met de beenen / gelijk een Snijder / krupslings over malkanderen / en soo moeten alle / die in sijn tegenwoordigheyd komen / ook doen. Hy draagd altijd vier Cryses, twee voor / en twee agter op sijn lijf / die ongemeen kostelijk met diamanten en robijnen beset sijn / en heeft een deegen op sijn schoot leggen. Ten minsten veertig Vrouwen

en Hofstatie.

pas-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

passen op hem / sommige met waayers om hem te verkoelen / sommige met doeken / om sijn sweet af te droogen / sommige wederom gaven hem aqua vitæ, en andere wateren / de andere songen aangename deuntjes. Hy doet den geheelen dag niet / als eeten en drinken / van den morgen tot in de nagt toe is'er geen eynde van banketteeren. Wanneer nu sijn buyk byna barst / eet hy Arecca Betula, een vrugt gelijk de noot-muscaat / gewonden in een soort van bladeren / gelijk de Tabak / met scherpe kalk gemaakt van peerloester-schelpen. Dit gekaauwd sijnde maakt vry rood speeksel / haald de sluymen ongemeen op / en versterkt de maag; de tanden worden hier vry swart van / en hy is de beste / die de swartste tanden heeft. Dus de maag wederom goed gemaakt hebbende / vald hy met een nieuwe moed aan het eeten; En om een quade keel te verbeeteren / gaat in de Rivière / alwaar een plaats tot dien eynde voor hem afgeschooten is / waar door hy dan herstelt word / en eenen nieuwe eet-lust krijgd. Hy en al sijn groote Mannen / en sijne Wijven doen niet / als eeten / drinken en van minnery te praaten. Indien der Poëten verdigtselen eenigen schijn van waarheyd hebben / soo is buyten tegenspraak dese Koning die groote Bacchus, want hy alles doet / wat tot overdaad en swelgen behoord.

Onordentlijk leeven.

Daar men in alle plaatsen van Europa de gewoonte heeft met het ontblooten van sijn hoofd eerbied te toonen / gaat het hier ter plaats geheel anders toe: want als hier iemand in des Konings tegenwoordigheyd komen sal / moet hy sijn koussen en schoenen te vooren uyttrekken / en bloots-beens en bloots-voets voor hem verschijnen / sijne handen t'samen vouwen / boven sijn hoofd houden / en sig buygende / seggen: Doulat, en daar mede heeft hy voldaan / en gaat in 's Konings tegenwoordigheyd met de beenen over malkanderen neder sitten. De Koning / met een woord / besteed sijn tijd met niet anders als eeten /

Hoe iemand voor den Koning komen moet.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

nings begraaf-plaatse te sien / ter oorsaak van de groote schat / die'er in is te doen / dog kon'er niet toe komen. Ik kan egter aan de waarheyd byna niet twijfelen / also de Koning twee sulke kostelijke graf-teekenen liet maken.

Hun buyten-landse koop-handel.

Hier drijven hun koophandel die van China, Bengale, Pegu, Java, Cormandel, Gusuratte, Arabien en Rumos. Rumos legd in de Roode Zee / en is de plaatse waar van daan Salomon sijne Scheepen na Ophir om goud sond / welk nu / gelijk sy volgens overlevering seggen / Achin genaamd word. Deselve handel drijven die van Rumos sedert Salomons tyd tot heden toe.

En soorten van geld.

Sy hebben veelerley soort van geld / als Cashes, Mas, Cowpan, Pardaw, en Tayel. Ik heb 'er niet meer dan tweederley gemunte stukken gesien / 't een van goud / het ander van lood; Dat van goud heeft de grootte van een stuyver / en is soo gemeen als een pence in Engeland, welk de naam heeft van Mas; het ander is gelijk als een klein looden teeken / soodanig als de Wijntappers tot Londen gebruyken / en aldaar Caxas genaamd word. Duysend / ses honderd Cashes maken een Mas, vier honderd Cashes maken een Cowpan; vier Cowpans sijn een Mas; vyf Massen maken vier schellingen sterlings; vier Massen maken een Perdaw; vier Perdawen maken een Tayel, soo dat een Mas is 9 pensen en $\frac{3}{5}$ van een penning.

Als ook van gewigt.

Sy verkoopen haar Peper met de Bar, sijnde 360 pond van ons gewigt / want drie pond en vier hunner schellingen noemen sy een Cat, welk is 21 van onse oncen. Hunne oncen sijn soo veel swaarder als de onse / als sestien tegen tien.

Het gewigt waar by sy de edele gesteentens weegen / word genaamd Masser. Tien nu en drie quart des selfs maken een once uyt.

Men heeft'er de gewoonte / dat de Koning eens 's jaars met al sijn Adel en de geheele Praal-statie van sijn Land moet gaan na de Kerk / om te sien / of de Messias gekomen is. Dit nu viel

juyst

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

jupſt voor / terwijl wy alhier waren. Daar waren veele Olyphanten / ik gis wel veertig / alle koſtelijk met ſijde / Fluweel en gout Laken behangen. Verſcheyden Edel-luyden reeden elk op een Olyphant / doch onder alle was'er een Olyphant / die ongemeen koſtelijk behangen was / en op ſijn rug een kaſteeltjen of kas van gout had / welk voor den Meſſias, om'er in te rijden bewaard wierd. De Koning reed ook in ſulk een kas alleen / en dus maakte men een ſtatelijke proceſſie: Sommige hadden Schilden van ſuyver maſſyf gout / andere groote halve Maanen van gout; andere wederom Vaanen / Vlaggen / Vaandels / Trommels en Trompetten met ander Muſijk / welk aangenaam te ſien was. Met groote ſtatie by de Kerk gekomen ſijnde / keerden ſy'er ten laatſten eens in / en den Meſſias of Mahomet niet vindende / maakten ſe eenige ceremonien Hier op quam de Koning van ſijn eygen Olyphant af / en reed op dien / die voor den Meſſias toegeruſt was / na huys / alwaar men het overige van den dag met eeten / drinken en vermakelijke ſpeelen ſleet.

De Meſſias word eens 's jaars met een groote ſtatie in de Kerk geſogt.

Het geheele Eyland is in vier Koninkrijken verdeeld / Achin, Pider, Manankalo, en Aru. Achin is het voornaamſte / van de andere ſijn / dien van Achin chijnsbaar; doch Aru houd het met den Koning van Jor, en weygerd hem onderwerping. Op dit Eyland heb ik niet gehoord / dat meer voorname ſteeden ſijn dan vijf / te weten / Achin, Pider, Pacem, Daia, Manankalo.

Vier Koninkryke op Sumatra.

Maar om tot het geen na die ramp tot Achin voorviel weder te keeren / wy wierpen / om ons te ververſen den 10 September ons anker by de Eylanden Pulo Botum, op ſes graden en 50 minuten / niet verre van het Rijk Queda, alwaar wy ons ververſten en water innamen.

De Scheepen vertrekken in Pulo Botum.

Hier ſijnde vonden wy in ons Schip drye geſegelde brieven / met de opſchriften van A B C, die wy na de dood van onſen Baas openden. In den eerſten met de letter A was eenen Thomas Quy-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

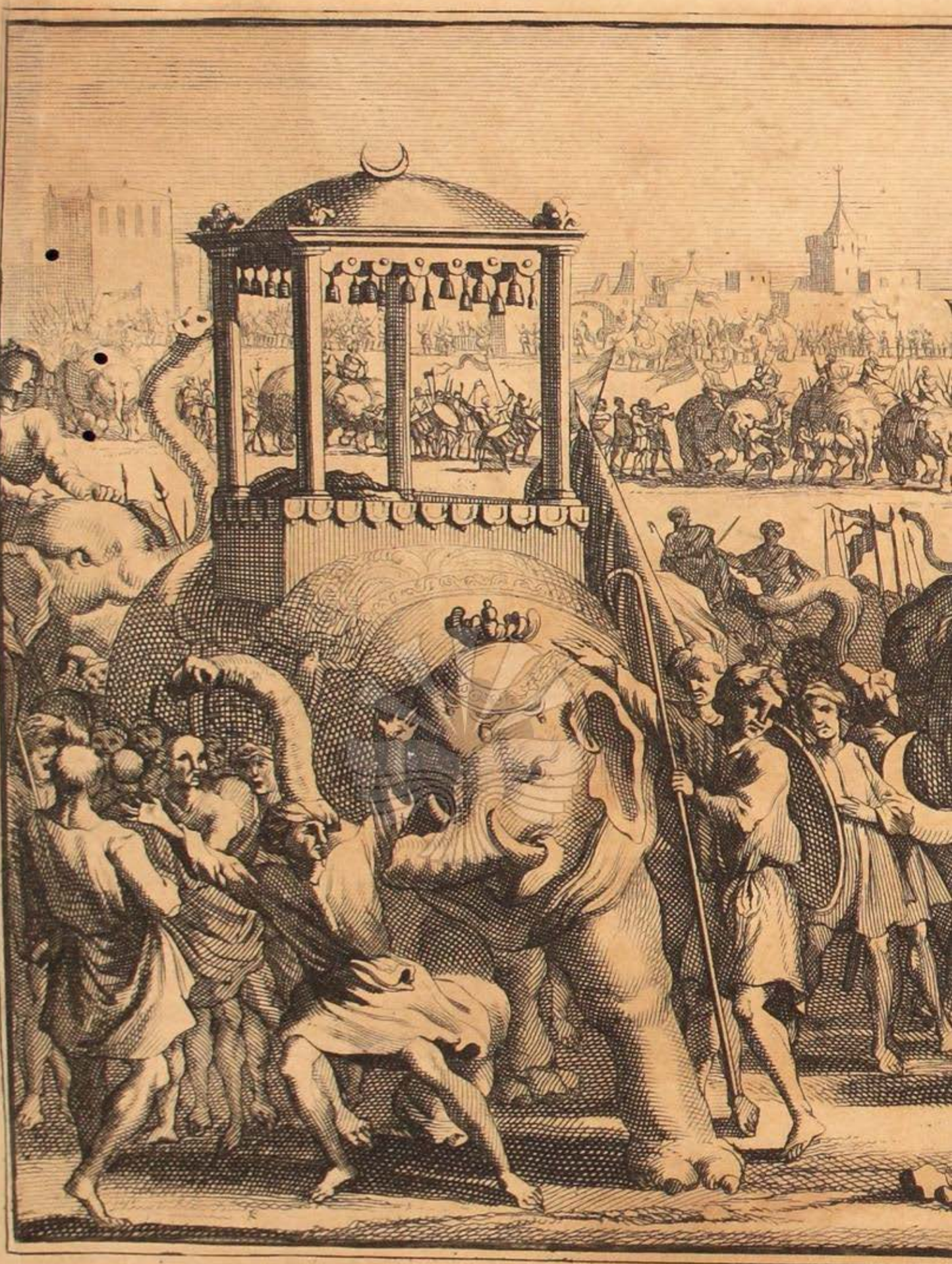

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

92

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

mans tot ons hoofd aangeſteld / dog die was te Achin omgekomen. De tweede met de letter B geopend ſijnde / wierd bevonden Guyan Lafort, die voor hoode gebruykt (gelijk verhaald is) ſijn gevangenis en ſlaverny ontkomen was / tot hoofd geordineert te ſijn / dien wy ook daar voor aannaamen en erkenden. Die van de letter C wierd niet geopend.

Lafort word Opper-hooft.

Den 30 dito maakten wy ſeyl / en ſetteden onſe kours wederom na Achin, in hoop van door het een of het ander middel onſe manſchap weder magtig te worden.

Den 6 October quamen wy in het geſigt van Achin; den 12 in de Baay / daar wy tien galeyen tegen ons uytgeſonden vonden. Op een der ſelven maakten wy jagt / deeden'er verſcheyde ſcheuten op maar het ontquam ons met een ſtil weeder onder het land; de andere derſden ons niet naderen / alſoo ſy wel groots / dog bloode en snood ſijn.

Komen weder voor Achin.

Den 18 ſetteden wy onſe kours na de ſtad Tanaſſarin, alſo daar grooten koophandel gedreven wierd.

Van daar ontrent Tanaſſarin.

Den 25 dito ankerden wy tuſſen de eylanden in de Baay / op elf graden / twintig minuten noorder breedte. Hier wierden wy met quade winden geweldig geplaagd / ſoo dat wy de ſtad / twintig mijlen binnen de Baay leggende / niet konden bekomen. Alſo nu onſe levens-middelen begonden ſchaars te worden / vertrokken wy van daar / en leyden het op Nicobar aan / in hoop van aldaar te ſullen geholpen worden.

en Nicobar.

Den 12 November ankerden wy by de eylanden van Nicobar, leggende op 8 graden noorder-breedte. De Landſaten bragten ons hier een menigte van hoenderen / oranjen / limoenen / en andere brugten / als ook wat amber-grijs / welk wy kogten voor lijnwaat en ſerbetten. Deſe eylanden ſijn vermakelijk en brugtbaar / leggen laag en hebben goede ree voor de ſcheepen. De menſchen ſijn hier ten meerderen deel traag / leven enkelijk van de fruyten en viſſen / bouwen hun land niet /

niet / en dat is de reden / waarom sy geen rijs en hebben.

Den 16 vertrokken wy van daar / en namen onsen weg na het eyland Ceylon, also wy groot gebrek hadden / bysonder van rijs.

Den 6 December deeden wy door Gods groote goedheyd een schip aan van Negapatan, een stad op de kust van Cormandel, geladen met rijs; (welk reys maakte na Achin) en bemand met 80 menschen / so van Achin, als van Java, Ceylon, Pegu, Narsinga en Cormandel: Dese berigteden ons / dat op Cylon een stad was / Metacalon genaamd / alwaar grooten handel gedreven wierd / en wy onse scheepen met Kaneel / Peper en Nagelen souden konnen laden. Sy seyden ons ook / dat op Ceylon een groote voor-raad van Edel-gesteenten en Paarlen was; dat de Koning aldaar een groot vijand van Portugysen is / en dat Trinquanamale ook een stad van grooten koophandel was. Met een woord / sy beloofden ons / dat wy aldaar onse lading / en levens middelen rijkelijk voor weynig geld vinden souden. Dit bewoog ons alles te werk te stellen / om derwaards te komen / maar het was ons / gemerkt de wind ons ongemeen tegen liep onmogelijk. Dese Indiaanen verhaalden ons ook / dat / indien wy daar tot January toe wilden blijven / wy meer als honderd scheepen ontrent dat land met Specerpen / Linnen / en Chineesche waaren / souden vinden / behalven Gesteentens en andere kostelijkheden. Onse Gouverneur wilde niet verstaan daar te blijven als een oorlogs-man / maar was te vreden die tijd af te wagten en 't geen men over nam te betalen / want aldus / seyde hy / luydde sijn last-brief; maar de Maatschappy kon daar niet toe verstaan.

Nemen een Schip van Negapatan.

Wy namen dan den 28 dito onse kours na huys / hebbende sestien dagen geworven om Matecalon te bekomen. Wy hadden reeds den 18 de prijs ontladen / en de beste rijs overgenomen / waar voor ons Hoofd hen tot genoegen betaalde: Maar de maats namen de Indianen het geld en de koop-

Welk sy ontladen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

manschap met veel disorder af; wy namen twaalf Indiaanen van verscheyden kusten met ons / die ons / wanneer wy hun taal eenigsins begonden te verstaan / seyden / dat de kooplieden een grooten voorraad van Gesteenten in hun schip onder het hout verborgen hadden: wat daar van is / weet ik niet: want men wilde my / nog Mr. Tomkins niet laten op de prijs komen; maar om wat reden kan ik niet seggen.

En na huys reysen.

Ao. 1600. Hun eeten was vergiftigd.

Den 5 Meert was ons eeten vergiftigd / want het gebeurde / dat yemand daar van uyt lust (alsoo het versse vis was) proevende / aanstonds bevangen wierd / maar eer het eeten by ons quam / was het wy sterk vergiftigd / want de Chyrurgijn haalde bynaa een lepel vol vergif uyt eene vis; doch dit was de eerste reys niet / indien die / welke daar van wisten / hadden willen klagen.

passeeren de Kaap de bonne esperance.

Den 10 quamen wy op de hoogte van het hoofd der goede hoop of Kaap de bonne esperance; alwaar wy een grooten storm uytstonden.

Den 26 passeerden wy die Kaap.

St. Helena.

Den 13 April wierpen wy anker voor het eyland St. Heleen, leggende op 16 graden Suyder breedte / welk sig met klippen en gebergten op doet: hier vonden wy goed water / Vygen en Visch in overvloed; ook sijnder Geyten maar niet wel te vangen.

alwaar sy met een Karavel vogten.

Op den 15 tegen het ondergaan van de son quam een Karavel op de ree / en wierp haar anker ruym een musquet-schoot boven wind van ons: Dit Karavel was geheel niet wel besorgd / en had niet een stuk in order: wy vogten'er de geheele nagt tegen / en deeden'er na gissing meer dan 200 scheuten op; in agt uuren tijds deeden sy niet eene scheut nog teken / dat haar aan ons gelegen was / maar ter middernagt maakten sy ses stukken gereed / daar sy wakker mede speelden / door ons schip meer als eens heen schooten / en twee van onse manschap het leven namen.

't Eyland Ascension besien.

Den 16 in den morgenstond vertrokken wy / en setteden onse kours na het eyland Ascension, daar

daar wy hoopten onse verlossing te vinden.

Den 23 kregen wy dat eyland in 't gesigt / leggende agt graden Suyder breedte. Op dit eyland is geen hout-gewas / geen water / nog eenige groente / en men siet'er niet als een onvrugtbare klip / die sig vijf mijlen in de breedte uytstrekt.

Den 24 ter middernagt resolveerden wy voort te reysen na het eyland Fernando Loronha, welk wy kenden / en daar wy wisten genoegsame verversing te vinden / also wy in het uytvaaren / wanneer wy de Kaap St. Augustijn niet berepken konden; aldaar tien weeken gelegen hadden. Fernando Loronha.

Den 6 Mey quamen wy aan het eyland Fernando Loronha, daar wy / om ons te verversen en met water te voorsien / ses dagen bleven.

Den 13 vertrokken wy / settende onse kours na Engeland. Engeland

Den 29 July quamen wy tot Middelburg. Middelburg.

TWEE-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

TWEEDE TOGT VAN JOHAN DAVIS,

Met den Ridder *Edward Michelborn*,

Gedaan na OOST-INDIEN, met de *Tyger*, een Schip van 240 Vat, en een *Pinas*, genaamd *De Jonge Tyger*, A. 1604 tot 1606.

Ao. 1604. Sy komen aan Tenerif.

DEn 5 December 1604. maakten wy seyl uyt het eyland Wigth. Den 23 quamen wy aan Tenerif, in de Baay van Aratana.

Ao. 1605. Passeeren de linea æquinoctiaal.

Den 14 January 1605. hadden wy de geheele nagt door ongemeene hitte / blixem / donder en regen. Den 16 dito passeerde wy de even-nagts-lijn of Æquinoctiaal, en setteden onse kours na het eyland Loronha, leggende Suyd-Suyd-West / en drie graden aan de Suyd-syde van de Linie / en hadden een Suyd-Suyd-Oosten wind. Hier sagen wy sulken grooten menigte van vissen / dat het onbeschrijvelijk is / so dat wy met onse hoeken / lijnen en harpoenen so veele Dolphijnen / Bonitos en andere vissen vongen / dat ons volk het visch eeten so moede was / dat wy'er langer geen weg mede wisten. Hier waren ook vogels Pasharaboues en Alcatrazin genaamd. Van de eerste soort vongen wy'er veel / also die vogel vermaak heeft / om by nagt op een schip te komen / en indien gy maar uw hand uytstrekt / daar op komd sitten. De tweede slag Alcatrarzi is een soort van Valken of Havikken / die van het aasen op de vissen leven: want als de Bonitos of Dolphijnen de vliegende vissen onder het water na jagen / so dat de selve blijde sijn / als se uyt het water sig opgeven / om het leven te behouden / komen aanstonds dese Alcatrarzi op haar jagt maken / gelijk als een Valk op een Veld-hoen. Ik sag so grooten menigte van die vliegende vissen / dat men van verre soude geoordeelt hebben / dat het so veele vogelen waren; sy sijn kleyn / en qualijk so groot als een haring.

Daar ongemeen veel Visch en Vogels waren.

Op

Op den 22 wierpen wy ons anker aan het eyland Loronha, leggende vier graden ten Suyden der Linie alwaar onse Sloep door het geweld van de see omsloeg / waar door een van onses Generaals maagschap / Richard Michelborn verdronk / doch alle de andere wierden behouden. Komen aan Loronha. Ongelukken aldaar.

Den 25 ging onse boot na land / om onse ledige vaten met water te vullen / maar verviel insgelijks in gevaar van die ongelukkige see / en sloeg om / waar nog twee van onse manschap verdronken. Ondertussen waren wy by verlegen / om hout en water aan boord te krijgen / door dien het landen so gevaarlijk was / so dat wy genoodsaakt waren onse vaten met touwen na het land te slepen / en gevuld sijnde wederom na ons toe te halen. Geen ses dagen voor onse komste aldaar / was'er een Hollander geweest / die sijn boot om water gesonden had / doch die was tegen de klippen aanstukken geslagen; en der menschen hoofden waren verbrijseld; so dat de herssenen daar uyt vloogen / en hunne armen en beenen van de lighamen wierden afgescheurd.

Den 26 dito ging onse Generaal te land / om het eyland te besien / hy wandelde dan het selve op en neder door / maar men vond'er niet als een woest land / en dat'er niet meer als ses Negers, als slaven levende op woonden. Op dit eyland waren seer veel Geyten en eenige wilde Ossen geweest / maar door dien de Portugyse Kraaken of Caraaken / na Oost-Indien gaande hier plegen verversing van water in te nemen / en dese arme slaven aldaar gelaten waren / om tegen hun aankomst eenige geyten te slagten en te droogen / sijn deselve gelijk ook de Ossen meest vernield / so dat wy'er maar weynige vonden: Maar wy vonden daar seer veele Torteldupven / Alcatrarzes en andere vogelen / die wy met stokken doot sloegen / en bevonden een seer lekker eeten te sijn. Hier was ook seer veel Maiz, of Guineesche of Turkse Weyt / en een menigte van Boomen / waar aan het fijne Kattoen groeyd / als ook een overvloed van wilde 't Eyland word besien en beschreeven.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de Kauwoerden en Water-Limoenen: Ons voorts van water en hout voorsien hebbende / keerden wy weder na ons voort.

Wonder ligt door het barnen van de see.

Den 12 February vonden wy ons selven op seven graden / en vijf minuten Suyder-breedte. Hier sag ik in de nagt de vreemdste vertoning van de see / die ik by mijn weten opt gesien heb: want het barnen of opwerpen van de see quam ons voor / als of de geheele see in vyer en vlam stond / en dat gaf de geheele nagt over / na dat de Maan al onder gegaan was so grooten ligt / dat men in een boek soude hebben kommen lesen.

Ascension.

Den 13 ontdekten wy in den morgenstond een eyland / of liever / om wel te spreken / een rots / genaamd Ascension, leggende op agt graden en dertig minuten Suyder-breedte.

Den 1 April sagen wy boven van de mast land in het Suyd-Suyd-Oosten / welk na onse rekening en gissing nog veertig mijlen van ons af was / maar de verandering van het Kompas gaf ons te kennen / dat wy reeds / eer wy land sagen / op dertig mylen na ontrent het land waren.

Den 2 waren wy in den morgenstond digt by het Land / welke tien of twaalf mylen ten Noorden van de baay van Saldanna legd.

Het Konynen-eyland.

Den 3 dito seylden wy voorby een kleyn eyland welk na het oordeel van Kapitein Johan Davis vijf of ses mijlen van Saldanna lag. Onse Generaal de heer Edward Michelborn, wierd begeerig om dit eyland te sien / nam de Sloep sonder ander omslag als des Schippers maat / my / den boekhouder en vier mannen / die de schuyt souden roeyen / waar mede wy aan land voeren. Maar terwijl wy aan land waren / wierden sy in het schip beloopen van een stoorm / die het uyt het gesigt van het eyland weg dreef / so dat wy twee et-maalen werk hadden eer wy weder aan ons schip konden komen. Op dit eyland was een groote menigte van Konijnen en Seehonden; weshalven wy het na de eerste den naam van het Konijnen-eyland gaven.

Op

Op den 8 dito wierpen wy ons anker in de baay van Saldanna, alwaar wy op den 9 aan land gingen / en een seer goed land / maar de aller-woeste en beestelykste menschen vonden / die ik geloof opt van God geschapen te sijn. Komen tot Saldanna

Wy kreegen hier ongemeen schoone verversing / so dat ik niet geloof / dat diergelyke by eenige wilde menschen te vinden is: want so lang wy daar waren / hadden wy geen gebrek van Ossen / Schapen of wild gevogelte. Het land was vol Ossen en Schapen / die sy / gelyk in Engeland, elk bysonder met geheele troepen weyden. Ook was hier de ruymte van wilde beesten en vogelen / want daar was een menigte van wilde Harten / Antelopen / Meerkatten / Vossen en Hasen / als ook van Struysvogels / Kranen / Pelikanen / Reygers / Gansen / Endvogels / Phaisanten / Patrijssen / en verscheyden andere soorten van de beste vogels / waar van wy'er by veele met ons gereedschap van stokken en anderssins dootsloegen. Beschryving van het Land.

Het is ook ongemeen playsierig bewaterd met frisse beeken / die van den top van ongemeen hooge bergen na de laagte afkomen / en die wy vrugtbaar maaken; en men heeft'er een soort van boomen / die aan den Laurier niet ongelyk / doch wy vaster van hout sijn / en digt aan de seekant wassen. De Land-saten bragten ons meer beesten en schapen / als wy in al die tijd van ons verblijf aldaar konden konsumeeren / so dat wy nog versch Ossen en Schapen-vleesch by ons vertrek met ons in see namen: want men kond'er voor een stuk van een ouden yseren hoepel / geen twee pens of stuyvers waardig / een groot Kund / en voor een stuk yser / geen twee of drie goede paarde-spijkers waardig / een Schaap koopen. De menschen gingen hier naakt / uytgenomen / dat sy over hunne schouderen hadden hangen een schaaps-vel / en voor hun schamelheyd een kleyn stukjen van een vel / welk so veel bedekte / als of sy'er niets voor hadden. Ende onmenschelijke menschen.

Terwijl wy daar waren / leefden sy van de darmen en de vuyligheden die wy weg wierpen / welk

welk sy op de aller-beestagtigste wijs aaten: want sy wilden de darmen niet wassen nog schoon maken / maar bedekten se met heete as / en eerse konden door heet sijn / haalden se daar wederom upt; wreevense een weynig met hunne handen / en aten so de darmen / met duyghepd / asse en alles. Sy eeten doorgaans rauw vleesch / en een sekere soort van wortels / die aldaar in overvloed wast. Hier lagen wy van den 9 April tot den 3 Mey. Door dese goede verversching en verquikking vonden wy ons so fris en gesond / als toen wy eerst t' scheep gingen.

Kaap de Bonne Esperance En Aguilhas.

Den 7 Mey waren wy by gissing tien mijlen ten Suyden de Kaap de bonne Esperance. In die nagt passeerden wy de banken van de Kaap des Aguilhas.

Den 9 rees'er een sware storm / waar door onse Pinas upt ons gesigt geraakten / en wy door 't onweder malkander verloren. Dit duyrde twee dagen en twee nagten / en was sy gevaarlijk en vreeslyk / met veel regen / blixem en donder / en kregen somtijds al wat water binnen boord.

De Leeuw der see.

De Portugysen geven dese plaats den naam van de Leeuw der see, om dat ongemeene woeden en gevaar / dat men doorgaans omtrent die Kaap heeft. In het swaarste van dese storm vertoonden sig in de nagt op het bovenste van onse groote mast een vlam; de groote hebbende van een kaars; welk van de Portugysen genaamd word Corpo Sancto of het heylig lighaam, en gehouden voor een goddelijk teken / so dat / als dat gesien word het quaadste van de storm betekend word voorby te sijn; immers het was nu so / wy hadden God dank straks na dat gesigt versagting van weder.

Een ligt beduydende beter weder.

Onderssoek daar over.

Sommige meenen / dat het een geest is / andere wederom schrijven dat het een uptwaasseming is van vogtige dampen / die sig door het duyl en onstuymig weder t'samenvoegen / en die vlam vertoonen. Sommige willen / dat het Schip / waar op sig dat ligtjen vertoond / gelukkig is / en nopt vergaan sal. Wy sagen dit ligt twee

nagten

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

XXI :-

0033

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

nagten na malkander / en hadden naderhand goede wind en schoon weder.

Op den 24 dito / ontrent vijf uyren hadden wy het eyland de Diego Roiz, leggende op de Suyder breedte van negentien graden en veertig minuten / en de hoogte van 98 graden en 30 minuten / ten Nooyden agt mijlen van ons af. Hier meenden wy te landen / maar de wind wierd in de nagt so sterk / dat wy ons voornemen veranderden. Ontrent dit eyland sagen wy een groote menigte van witte vogels / die niet meer als twee lange vederen in hare staarten hadden. Dit slag van vogelen neffens verschepden andere quamen tegen de wind met sulken geweld en geraas over ons henen; dat wy meenigmaal onse seylen moesten inhalen / en dan t'elkens wederom loslaten / waar door wy meer verloozen / dan wonnen / hoewel wy een stevigen wind uyt het Oost-Suyd-Oosten hadden.

Komen ontrent Diego Roiz.

(Vremde Vogels.)

Den 3 Juny maakten wy koers na het eyland Cirne of Mauritius doch kregen het eyland de Diego Roiz wederom in 't gesigt / en setteden het daar op aan / also daar een goeden wind dagten af te wagten / maar vonden het daar vry gevaarlijk en derfden uyt vreese voor de daar leggende klippen en banken aldaar geen anker werpen: weshalven wy alles beter overlegd hebbende / ons voornemen veranderden en het na Oost-Indiën aan setteden.

Welk sy niet derven aandoen.

Den 15 dito sagen wy land / welk was het eyland Dos Banhos, leggende op seys graden en 37 minuten Suyder breedte / en op de hoogte van 109 graden. Dese eylanden worden in de meeste kaarten te veel na het Suyden geplaatst. Wy sonden hier onse Sloepen en Booten uyt / om te vernemen / of 'er een goede anker grond te vinden was: Maar sy hadden na het Suyden en het Nooyden / gesogt doch geen bequame plaats gevonden. Dit Land bestaat uyt vijf eylanden / alwaar de ruymte van Vogels / Vissen en Kokos-noten is; onse Booten aan land gegaan synde / vragten 'er ons een groote menigte van aan boord / die wy seer goed be-

't Eyland Dos Banhos.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

vonden. Maar als wy sagen daar geen goeden ankergrond te kommen vinden / door dien het op sommige plaatsen digt onder het Land so diep was / dat men'er geen grond vinden konde; en op andere plaatsen sulke scharpe rotsen en banken waren / dat men daar geen anker derfde werpen / namen wy / te meer wy gedurig tegen wind hadden / onse kours op het kortste wy konden na Indiën.

En Diego Gracioſa.

Den 19 dito sagen wy het eyland Diego Gracioſa, leggende na onse rekening seven graden / dertig minuten Suyder breedte / en op de hoogte van 110 graden / en 40 minuten. Dit eyland schijnd wy vermakelijk te syn / en daar veel verversing soude te halen syn / indien'er maar een goede ankerplaats had kommen gevonden worden: Maar also de wind quaad was / en het ty ons na land dreef / maakten wy niet veel werk om die te soeken / en derfden ons daar niet langer ophouden.

Beschryving daar van.

Dit eyland was na onse gissing tien of twaalf mijlen lang / had seer veel Vogelen en Vissen / en scheen niet anders als een magtig groot bos / of enkel Kokos-boomen te syn: Wat dit eyland verder uytlevert / kommen wy niet seggen.

Passeeren wederom de Linie.

Den 11 July, passeerden wy wederom de Evennagts linie of Æquinoctiaal, daar wy ongemeene hitte / donder en blixem hadden.

Komen aan eylanden, daar geen vers water konden krygen.

Den 19 ontdekten wy Land / welk ons als veele eylanden voor quam / en lag onder het hooge land / van het groote eyland Sumatra. Hier sonden wy onse Boot om vers water uyt / maar de see ging hier so sterk na het Land / datse niet derfde landen. De eylanders maakten langs het strand groote vyeren / om ons (so wy oordeelden) na Land te lokken. Dit eyland of eylanden legd op twee graden Noorder breedte.

Of niet te krygen was.

Den 25 dito ankerden wy by een kleyn eyland / alwaar wy onse Boot om vers water na land sonden / maar het was'er niet / doch sy brogten eenige weynige Kokos-noten mede / met berigt / dat het eyland vol Kokos-boomen was / maar dat'er tegenwoordig heel weynig Nooten waren.

Men

Men vond op dat eyland niet meer als drie of vier arme menschen / doch die ontweken ons / en wilden niet by ons komen. Wy beelden ons in dat die daar gelaten waren / om de Kokos-noten op te lesen / en de selve veerdig te hebben / als'er yemand quam om de selve af te halen.

Den 26 ankerden wy ontrent een mijl van een groot eyland / Bata genaamd / leggende op twintig minuten aan de Suyd-syde van de linie. Hier boeyden wy onse Sloep op / en gaven'se den naam van Batte. Op dit eyland woonen geen menschen / maar daar is overvloed van houtgewas / en verse waterstroomen / als ook van Vissen / Meerkatten / en een soort van vogels / die men segd aan dat Land Batte eygen te syn / waar van ik'er een / by myn daar syn / doode / die grooter als een haas / en niet ongelyk een Eekhoren was / uytgenomen dat het aan beyde syden twee groote lappen vel had hangen / die sy / willende van den eenen boom op den anderen springen / als twee vleugels uytspreyden / en daar mede scheenen te vliegen. Sy syn ongemeen gaauw / springen menigmaal van den eenen tak op den anderen / en houden sig nergens mede vast als met haar staart : Na deselve heeft men dit land den naam van Bat gegeeven.

Een Eyland Bata.

Onbewoond.

Een vreemde vogel, eygen aan dat Land beschreven.

Den 29 dito ontdekten wy / langs het schouvarende / een Boeyer / die ontrent vier mijlen van ons af krupte onder een klein eylandjen ; dit verblijdde my / en gaf my de hoop / dat het onse Pinas / dat wy in de groote storm niet ver van de Kaap der goede hoop verlooren hadden / wesen soude / welk ik in de nagt onsen Generaal bekend maakte / die my met Kapiteyn Johan Davis in den morgenstond uytsond / om te sien of wy deselve konden vinden : Maar daar gekomen synde / vonden wy drie Barken / die ontrent dat eyland op de ree lagen. Sy maakten teken / om by hen aan boord te komen / en gaven te kennen dat sy hoenders te koop hadden / waar op wy hen tot antwoord gaven / dat wy geld wilden gaan halen / des anderen daags weder komen / en de selve dan van hen koopen

Komen ontrent een ander Eylandje.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

souden. Sommige van hen verstonden de Portugyse taal / maar wy dorsten niet by hen aan boord komen / alsoo wy niet al te wel voorsien waren: wy quamen dan des anderen daags / beter voorsien te rug / met oogmerk om nog eenige andere leeftogt van hen te verhandelen / maar sy hadden hunne ankers geligt / en waren vertrokken.

Varen na Priaman.

Den 4 Augusti haalden wy insgelijks ons anker op / en wenden ons na Priaman.

Vinden een Schip van het volk op hun komst verlaten.

Den 9 dito bemande onse Generaal de Sloep / en sond ons de geheele kust langs om te vernemen of wy ergens iemand ontrent die reede konden gewaar worden. Wy wierden een sein gewaar / en gaven aanstonds een seyn-schoot; Maar het scheeps-volk siende van ons niet te konnen wy raken / wierp hun anker uyt / verliet hun Bark / en roeyden alle met een kleyne boot aan een Eyland / daar wy niet konden by hen komen: wy leyden dan die Bark aan boort / doch vonder'er niet een eenig mensch op. De voornaamste lading was van Kokos olye / Noten en fraaye Matten: Maar als wy sagen / dat de lading van geen groot belang was / en wel wisten dat onse Generaal daar niet mede soude gediend syn; lieten wy deselve blijven / en namen 'er niets dat van beduyden was uyt.

Tico een plaats op Sumatra.

Den 10 en 11 dito hielden wy ons digt onder het voornaamste land / alwaar wy agt Praauwen ontdekten / die voor een plaats / Tico genaamd / op de reede lagen: wy deselve eerst gewaar worden / maakten de hoop van onse Pinas onder deselve te vinden / maar daar by komende / vonden se niet / maar sy seyden ons egter / dat'er tot Priaman, een Engels schip was / dat geen ses mijlen van Tico konde wesen. Wat verder in see stekende / sagen wy onsen Ammiraal / naderden elkanderen / en bragten onsen Generaal die tijding. Wy waren geen mijl voortgevaren / of ons schip raakte aan de grond op een klip van witte koralen / maar alsoo wy een sterken wind hadden / quamen wy'er / God dank / sonder eenige schade

ten

ten eersten weder af / en ontrent de reede van Priaman komende / kregen wy onse Pinas, die wy in den storm ontrent de Kaap van Goede hoop verloozen hadden / in 't oog / De Kapiteyn en Schipper van de Pinas quam ons met haar Boot een halve mijl van de reede af te gemoed / die aan ons boozd komende / van onsen Generaal met grof geschut verwellekomt wierd ; wedersijds boozvallen verhaald hebbende / wierpen wy op vijf vademen water ons anker op een goeden grond booz Priaman, dat op veertig minuten Suyder-breedte lag.

Komen op de ree van Priaman, daar sy haar Pinas vonden.

Op den 14 wierd ik van onsen Generaal na land gesonden met een present aan den Gouverneur en andere / om te vernemen op wat prijs de Peper was / om verversing te koopen / en te hooren of onse manschap veylig mogt aan land komen. Aan Land komende / derfde egter de Gouverneur met ons in 't bysonder niet spreken / om dat'er onder hen onlusten / en upt dien hoofde jalousyen waren : De reden hier van was dese. De Koning van Achin twee Soonen hebbende hield den oudsten by hem / om na sijn doot hem in de regeering te volgen / en maakte den jongsten tot Koning van Pedir ; de oudste Soon nu nam sijn Vader gevangen / onder boozgeven dat hy te oud was / om langer te regeeren / en beoozloogde sijn jongste Broeder. Als wy dan sagen hier niet veel boozdeel te konnen doen / resolveerden wy / na dat ons selven met verse leeftogt boozsien hadden / hier van daan te scheyden.

Oorlog tussen den Koning van Achin en sijn broeder.

Den 21 dito ligteden wy ons anker / en maakten onse kours na Bantam : op dien selven dag kreegen wy twee Praauwen / maar sy hadden niet in / als Rijs. Een derselven / na datse reeds overmant was / queste sy twee van onse manschap wy deerlijk : want de onse / siende hen overboozd springen / meenden dat alle overboozd gesprongen waren / maar het was mis : want twee van de onse / die eerst overquamen / wierden van twee / agter hun seyl leggende / deerlijk gequest / die aanstonds

Sy nemen twee praauwen die vermeesterd ontladen en verlaten worden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

stonds over boord sprongen / en als water-honden weg swommen. Uyt de Praauwen namen wy 't geen ons diende / en lieten se sonder verder te beschadigen / drijven.

Den 23 dito kregen wy een vissers boot / die wats van belang in had / die wy daarom onbeschadigd varen lieten / uytgenomen dat een van hen by onse eerste komste / als sy ons wilden tegenstaan / door sijn dye geschooten wierd.

Den 25 dito ontdekten wy een seyl / en also ons Schip en Pinas door de stilte het selve niet konde inhalen / wierd 'er onse Boot / en Sloep na toe gesonden / om te vernemen wat het voor een schip was; Dese niet ver van het schip gekomen synde / riepen sy / datse het seyl souden strijken / doch sy wilden niet. Dus raakten wy'er mee in gevegt van drie uuren na de middag tot 's avonds ten tien uuren; ondertusschen was onse Pinas ons bygekomen / waar op de andere hun seyl streeken / sig overgaven / en aanstonds vertuyt en so de geheele nagt gehouden wierden. In den morgenstond liet onse Generaal eenige van hen ophalen / om te vernemen wie het waren / en gaf aan drie van ons last / om te gaan besien wat haar lading was. Onse Generaal met hen sprekende en verstaande dat sy van Bantam quamen / wilde de Engelse Koop-lieden / thans een Comptoir in Bantam hebbende / geen reden van misnoegen geven / (ondertusschen verstond hy ook uyt de onse / dat hun lading was sout / rijs en Chinees porcelein) en sond hen by weder na hun bark / met order / dat hun niet de waardy van een stuyver ontnomen soude worden. Sy vervorderden vervolgens haar kours na Priaman, en wy na Bantam.

Nog een schip van Bantam.

Welk sy onbeschadigd lieten varen.

Den 2 September ontmoeteden wy een scheepjen van Guzaratte of Cambaya, synde van ontrent 80 vat / welk wy namen / en bragten na de ree van Sillibar, leggende op vier graden Suyderbreedte / alwaar doorgaans veel Praauwen om verversing komen / also men hier hout / water / rijs /

Nog een van Cambaya.

Sillibar levert veel verversching uyt.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

rijs / wilde ossen en geyten vlees / hoenders / aardgewas en versche visch krijgen kan / doch alles seer duur.

Den 28 dito ligteden wy / alles klaar gemaakt hebbende / ons anker / en namen onse koers na Bantam.

Den 23 October quamen wy ten anker in de ree van Marrah, sijnde in de straat van Sunda. Hier namen wy vers water in: Men konde hier ook voorsien worden van Ossen / Schapen / Hoenders / End vogels en veele andere verversing. De ingesetene maken niet so veel werk van geld als van Calicutische, Pantados en dierghelijke stoffen. Als men hen wel doet / sullen sy ook u wel doen / maar men moet nauw toesien / om van hem niet bestoolen te worden / want sy gelooven dat 't geen men van een vremdeling steelt / wel gewonnen is.

Marrah in de straat van Sunda.

Diefagtig volk.

Den 28 dito haalden wy wederom ons anker op / en setteden het na Bantam, welk op ses graden / veertig minuten Suyder breette legd. Op die selven dag quamen wy op drie mijlen na aan die stad / daar wy / als het reeds nagt was / ons anker wierpen. Wy dagten hier de Engelse vloot te vinden / maar die was reeds drie weeken voor onse aankomst na Engeland vertrokken. Die egter van onse natie aldaar / als Factoors woonden / quamen aan ons boord / en waren verblijd van hunne Landsgenoten in sulke ver-afgelegene gewesten te mogen sien: Dese verhaalden onsen Generaal / dat de Hollandse Schippers op de ree leggende / seer quaad berigt ons aangaande den Koning van Bantam gegeven hadden / welk hier op uyt quam / dat wy roovers en onbandige menschen waren; en niet en quamen, dan om hem te bedriegen, of waar ons gelegendheyd voorquam hen geweld te doen, en onder hen niet derfden op de ree komen, maar uyt vrees voor hen twee of drie mylen te rug gebleeven waren. Onse Generaal wierd door dat berigt so gevoelig / dat hy syn anker ligten: ende Hollanders seggen liet /

Komen op de ree van Bantam.

Daar sy van de Hollanders slegt beschreven waren.

liet / dat hy naast aan hun syde willen komen leggen / en versogt dat de kloekmoedigste van hen / so het hem goed dagt / op hem soude schieten; hy liet hen ook boodschappen / dat sy / indien sy verder trots en smadelijk van hem en syne Landsgenooten spraken / te verwachten souden hebben van in de grond geschooten te worden / of dat hy selfs aan hun syde in de grond raken soude. De Hollanders hadden hier thans vijf scheepen / een der selven was van 7 a 800 vat / de andere vry kleynder. Maar wy kreegen / hoewel wy'er digt by quamen op anker leggen / noopt antwoord / en daar de Hollanders voor onse aankomst op het land veel gerugt gemaakt hadden / hielden sy sig tegenwoordig so stil / dat men qualijk iemand van hen sag aan Land komen.

Die hem egter niet derfden aandoen.

Op den 2 November namen wy van onse lands-lieden afscheyd / en setteden onse kours na Patana. Onderweegen / terwijl wy tussen het half Eyland Malacca en Pedra Branca waren / sagen wy drie Praauwen / die voor ons verdaard synde / so digt by 't land gingen leggen / dat wy nog met ons schip nog met ons Pinas konde by hen komen / so dat onse Generaal sijn Sloep met agtien man bemande / en ons na hen toesond / om te versoeken dat hy voor sijn geld een Loods mogt hebben / om sijn schip te brengen na Pulo Timaon, synde ontrent vijf dagen seylens daar van daan: Maar als sy ons schip en Pinas een mijl van hen af sagen op anker leggen / en wy niet nader konden by hen komen / sonden sy ons rondupt / dat niemand van hen wilde met ons gaan / ligteden hunne ankers en gingen voort: wy dat siende begonden tegen die drie te vegten / en wierden in min dan een half uur meester van een der selven die met seventig man was bemand / dog die alle pakten sig weg en raakten aan land. De tweede vogt met ons den geheelen nagt / dog gaven sig in den morgenstond met het aanbreken van den dag over. (Onse Generaal quam effen te voren / eerse haar overgaf / in onse Sloep.)

Sy vertrekken na Patana.

Voorval en gevegt met eenige Praauwen van Java.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Sloep.) Wy vonden deselve geladen met Benjuin, Storax, Peper / Chinees Porceleyn en Pek. De derde Praauw raakte van ons af / terwijl wy met de tweede in gevegt waren. Onse Generaal wilde niet toelaten / dat wy iets van hen souden nemen / (als alleen twee of drie Mannen van hen / om ons voor stuurlieden na Pulo Timaon te dienen) om dat het Javanen waren; welker natuur is seer dapper te sijn selfs in een disperate saak; sy sijn meest gewapend met spiessen/pijlen / polken en een soort van vergiftige pijlen / die sy in kisten hebben opgesloten; sy hebben ook schiet-geweer / maar weeten'er niet wel mede om te gaan / insgelijks ook Schilden; hun Godsdienst aangaande / sy sijn meest Mahometaans, sy hadden geweest tot Palimbam, en waren nu op weg om weder te keeren na Grieken, een haven aan het Noord-Oosten van Java, alwaar sy woonden.

Javanen geweer en Godsdienst.

Den 12 dito scheyden wy van hen af / en namen onse kours verder na Patane.

Den 26 dito sagen wy ten Noord-Westen van ons eenige Eylanden / die wy / nog onse nieuwe stuurlieden / niet en kenden: Maar also ons de wind / om na Patane te seylen geheel tegen liep / oordeelden wy noodsakelijk te sijn / dat wy die Eylanden om hout en water aandeeden / in hoop / dat wy na 't inneemen van water aldaar beter wind hebben souden.

Sy sien eenige Eylanden,

Den 27 quamen wy ten anker ontrent een mijl van het land / op 16 vademen water en goeden grond / aan de supdsijde van die Eylanden. Wy sonden onse Boot na land / maar wy vonden / dat sommige der selver waren verdronkene landen / daar van niets als de boomen of der selven wortelen boven het water waren overgebleeven. Op een der selven vonden wy een redelijk goede waterplaats / voorts was het alom niet als een wildernis van hout. Het is een droevige plaats / want daar sijn geen boom-vrugten / vogels / noch eenige beesten / die men tot verversching soude konnen gebruyken. Dese Eylanden geloofden wy

Daar sy geen menschen, maar een verdronken land vonden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

wy een gedeelte van het gebroken land te sijn / dat aan het Suyd-Oosten van het Eyland Bintam legd.

Den 2 December ligteden wy / al voren hout en water ingenomen hebbende / ons anker / en maakten gelijk boven / so veel de wind toeliet / onse weg na Patan , maar wy merkten / dat ontrent dese maanden de wind doorgaans Noorden / Noord-west / of Noord-Oost was.

Komen ontrent Pulo Laor.

Den 12 dito waren wy niet ver van Pulo Laor ;en wierden drie seylen gewaar. Wy sonden onse Pinas en Sloep na een der selven / dat naast by ons was / dog bleeven met ons schip leggen wagten / in hoop dat de 2 andere by ons souden gekomen sijn / maar sy wenden in de nagt hun kours na een andere weg / soo dat wijse niet meer te sien kreegen. In den morgenstond wierden wy onse Pinas en Sloep vier mijlen in sy van ons gewaar / by sig hebbende het eerste schip / dat sy genomen hadden : maar sy konden na ons niet opkomen / alsoo de wind en vloed hen tegen was / en daarom wenden wy ons na hen toe : Nader gekomen sijnde / sagen wy dat het een Jonk van Panhange was / die meer als hondert vat groot / en met rijs / Peper en Tin geladen was / reys makende na Bantam op het Eyland Java. Onse Generaal maakten niet veel werk van sulken slegten buyt / nam'er so veel rijs uyt / als hy dagt van nooden te hebben / en twee kleyne kopere stukjens / dog betaalde het een en het ander rijkelijk ; meer nam hy van hen niet / als een enkel man / om ons voor Stuurman na Patane te dienen / die gewillig was met ons te gaan / door dien hy sag / dat onse Generaal so wel met hen handelde : maar de twee Stuur-lieden / die wy uyt een van de drie Praauwen hadden mede-genomen / waren onbedreevene menschen / en daarom betaalde hen onse Generaal voor die tijd / die sy by hem geweest waren / en sondse met de Jonk / die wy hier hadden genomen / en nu na Java voer / te rug na hun land.

Namen een Jonk van Panhange ,

Dog betaalden de Waren.

Den

Den 13 dito scheyden wy van haar af / en vervolgden onse kours na Pulo Timaon, leggende naast aan het Land van den Koning van Panhange. Hier wierden wy geweldig belemmerd door kontrarie wind en vloed / also de See van het begin van November tot het begin van April hier altyd na het Suyden / en van April tot November weder na het Noorden loopt; ook is de wind in de eerst gemelde vyf maanden meest altyd Noordelijk / en in de 7 andere maanden Suydelijk; en daarom komen alle de Scheepen van China, Patane, Jor, Pan-hange, en alle plaatsen / die Noordelijk leggen / na Bantam of Palimban, als de Noordse passaat wind waayd / en keeren weder na huys / als deselve uyt den Suyden komt. Als men hier op let / kan men ten allen tijden voor wind en stroom hebben. Ik vond dan hier / gelijk gesegd heb / sulken sterken tegen-wind en vloed / dat ik in drie weeken niet een uur konde voorderen.

Ontrent Panhange gesette winden vloed na de maanden des jaars.

Het Land van Pan-hange is een vruchtbaar Land / daar / gelijk in ons land / overvloed van menschen is / veele scheepen sijn / en de leeftocht goed koop is; het legd tussen Jor en Patane, en strekt sig aan de see-kant tot aan de Kaap Tingeron, die wy hoog is / daar de Kraaken van Macao, de Jonken van China of Praauwen van Camboja, als sy van Malacca, Java, Sumatra, Jor, Palimbam, Grieken, of andere suydelijke gewesten komen / eerst inloopen.

Beschryving van het selve, en des selfs wel-gelegentheyd.

Op den 27 dito ontmoeteden wy een Japonse Jonk / die langs de kust van China en Camboja ten roof gevaren had. Hun Stuurman gestorven sijnde / waren sy door onkunde en quaad weder op de banken van het groot Eyland Borneo vervallen / daar sy hun schip verlooren / maar sy hadden niet derven landen op Borneo, want men laat geene Japoneesen met hun geweer in eenige haven van Indiën landen / door dien men voor hen / als voor stoute waag-halsen / alom bevreesd is; hun schip dan geborsten sijnde / hadden

Japoneesen word in Indiën niet veel toevertrouwd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

den sy met hunne Sloepen dese Jonk van Patane komende / en met rijs geladen overvallen / en alle die sy daar in vonden gedoot / uytgenomen eenen ouden Stuurman: van dese Jonk nu meester geworden sijnde / voorsagen sy deselve met so veel voorraad en geweer / als sy uyt hun gesonken schip hadden konnen bergen / en stelden hun kours na Japan: maar door dien de Jonk slegt / de winden tegen en de tijd van het jaar niet gunstig was / waren sy genoodsaakt / om sig lywaards of beneden wind te houden / en dat was de oorsaak / dat hy 't onsen ongeluk ons ontmoeteden. Als ik hem ingehaald / en lywaards van my had doen komen / sond ik mijn boot aan boord / en bevond / dat hun manschap en toestel niet over een quam met de groote van sulken vaartuyg / als sy hadden; want de Jonk was niet grooter / dan van seventig tonnen / en daar waren negentig sielen in / meest alle te fraay gekleed voor matroosen / en nogtans seer wel daar na gelijkende / egter was'er een onder hen / dien de naam van Kapiteyn gegeven wierd / doch hem wierd niet veel eerbied bewesen. Ik deed hem op anker komen leggen / en bevond na nader onderzoek dat sy geen lading als van rijs hadden / die meest was nat geworden / also hun schip onder en boven water lek was. In woorden met hen geraakt sijnde verstond ik dat sy krijgslupden waren / die op de kust van China en Camboja dupt gesogt hadden / en gelijk gesegd is / met hun schip op de banken van Borneo verballen waren.

Een Japonse Jonk, en des selfs wedervaren;

Wy bleeve hier op anker leggen onder een kleyn Eyland / niet ver van Bintam, en leefden twee dagen met hen in een goed verstand / en namen niets van hen / also wy meenden veel gewonnen te hebben / dat wy de plaatsen en wegen voor de scheepen na de kust van China gaande van hen hadden leeren kennen. Maar dese schelmen door rampen en winden ongelukkig / en geen hoop hebbende / om met sulken slegten vaartuyg weder in hun land te komen / maakten een opset / om sig mee-

En aanslag op de Engelse.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

meester van mijn schip te maken/of'er het leven by in te schieten. Dus over en weer malkanderen vriendelijk onthalende / quamen somtijds by of ses en twintig der voornaamste onder hen aan ons boord / doch niet meer als ses mogten gewapend sijn / maar nopt quam'er van ons schip so veel in hun Jonk. Ik gaf daar op last aan Kapiteyn Johan Davis, om in den naasten morgenstond sig meester te gaan maken van hun geweer; 't volk voor de groote mast te vergaderen / hun geweer met een wagt te bewaren / en ondertusschen in de rijs souden soeken / also vreesde / dat sy / als'er iets anders tegen hun dank onder de lading gevonden wierd/onvoorsiens op mijn volk aanvallen/het selve ten swaarde overgeven soude/ gelijk by de uytkomst bleek. Kapiteyn Johan Davis door hun onderdanige beleefdheyd bedrogen / wilde hen niet ontwapenen / hoewel hem daar tweemaal order toesond. Dus liep de dag met het doorsoeken van de rijs door / en sy sagen het aan / maar als'er niets als een weynig Storax en Benjuin gevonden was / namen sy by het ondergaan van de Son hun kang-waar / spraken met de overige van hun geselschap / die op mijn schip waren / en namen voor op een gegeven woord ons in beyde de scheepen te overvallen: Dit vast gesteld sijnde / dooden sy in een oogenblik als mijn volk / dat in hun schip was / en wierpense over boord; die in mijn schip waren / sprongen uyt mijn hut / daar men se had in gevragt / met het geweer / dat sy by sig hadden / en 't geen sy in de hut vonden / en voor geweer konde gebruykt worden. Ik selfs boven op het verdek sijnde / en 't geen daar op stond te volgen / te gemoed siende / sprong in het ruym / alwaar wy met de Bootsgesellen / Scheeps-timmerman / en eenige andere / hen onder het half-verdek stuyten. So dra sy uyt de hut quamen / quam hen Kapiteyn Davis voor / komende uyt de Konstapels kamer / dien sy in de hut sleepten / en ses of seven doodelijke wonden gegeven hebbende / uyt de hut wierpen. Syne wonden waren so doodelijk /

Schadelyk en gevaarlyk gevegt tussen beyde.

waar in Kapiteyn Davis omkomt.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

lijk / dat hy stierf soo dra hy in het ruym was. Sy drongen vinnig op ons aan / doch wy keerden se met onse halve pieken / daar sy tegen wilden indringen / om ons met hunne sweerden aan te doen. Wy hadden byna een half uur werk / eer wijse weder konden in de hut drijven / ondertussen raakten drie of vier van hunne hoofden aan kant. Na dat sy nu in de hut gedreven waren / vogten sy noch ten minsten vier uuren lang tegen ons / eer wy hen konden vermeesteren / terwijlen sy meermaals den brand in de hut staken / en dus de bedsteeden en het ander gereedschap door den brand vernielden ; wy souden selfs hen het verbranden van het geheele schip niet hebben konnen beletten / ten ware wy van onder het half-verdek met twee halve Culverings (geschut so genaamd) het bovenste van het schip onbergeschoten hadden ; deselve waren geladen met dwarsbouten / kogels en schroot / en naast na het bovenste van het schip gesteld ; hier door wierden sy van planken en splinters so deerlijk gehavend / dat van twee en twintig menschen maar een staan bleef ; sy waren aan armen / beenen en andere leeden sodanig getroffen / dat het vreemd om te sien was. Geduurende dit gevegt baden sy niet om hun leven / hoewel'er geen hoop van ontkomen was ; (want dat was de hardneklighyd der Japoneesen) een van hen sprong egter over boord / die daar na weder na ons schip quam swemmen / en om quartier riep ; wy namen hem in / en vraagden / wat hun voorneemen geweest was ? hy antwoorde ons / dat sy gemeend hadden ons schip af te loopen / en ons de keel af te snijden : meer wilde hy niet seggen / maar versogt in stukken gehakt te worden.

En wat uytslag het selve had.

Des volgenden daags / den 28 December namen wy onse kours na een kleyn Eylandjen / dat lywaards van ons aflag. Als wy nog ontrent vijf mijlen van land waren / gaf de Generaal order deesen Japoneeser op te hangen / maar de strop brak / en hy viel in see ; of hy met swemmen aan land quam / of niet kan ik niet seggen. Wy

Wy verwolgden onsen koers na het gemelde Eylandjen / en wierpen / daar by gekomen synde / ons anker upt op den 30 December. Hier bleven wy drie dagen / om onse Boot te kalefateren / en om hout en water in te neemen. Wy vonden hier een schip van Patane, waar upt wy den Kapiteyn ligtten / en vraagden / of de scheepen upt China tot Patane gekomen waren / of niet? Sy waren / gaf hy ons tot antwoord / daar nog niet gekomen; maar wierden'er binnen weynige dagen verwagt: wy maakten hem tot onsen Stuurman / also hy seer wel wist / waar de Chineese scheepen stonden aan te komen.

Komen ontrent een ander Eyland, alwaar sy de Kapiteyn uyt een een schip voor hun Stuurman ligteden.

Den 10 January 1606. resolveerden wy daar te blijven / tot dat de scheepen upt China souden overkomen.

Den 12 dito klom een van onse maats op het bovenste van de mast / en ontdekten twee scheepen / die na ons toe quamen / maar sy moesten om de wind lywaards van het Eyland seylen. So dra wy deselve in 't gesigt kregen / haalden wy ons anker op / en voeren na haar toe: in de volgende nagt haalden wy het grootste daar van in / welk wy na een kort gevegt aan boord klampten / en deeden op anker leggen.

Nemen twee scheepen, die sy ten deele ontladen,

Den 13 dito haalden wy een gedeelte van haar koopmanschap daar upt / bestaande in ruwe en andere syden; sy hadden ook vyftig vaten met silver upt haar land in / maar daar namen wy weynig of niet van / also wy de goede hoop hadden van de andere Chineese scheepen aan te treffen. Een gedeelte van haar syde overgescheept hebbende / lieten wy haar den 15 dito weder vertrekken / dog gaven haar tweemaal soo veel / als wy van hen genomen hadden.

dog alles betaalden.

Vervolgens namen wy onse koers wederom te rug na China Bata, maar konden het om de tegenwind niet bereyken / soo dat wy genoodsaakt waren het lywaards aan te setten na die twee Eylandjens / die de Javanen Pulo Sumatra noemen / daar wy den 22 dito voor anker quamen.

Hun voortreys en kamp.

Den

Den 24 dito wierden wy hier van een ſware ſtorm beloopen / waar door ons kabeltouw brak / ſoo dat wy genoodſaakt wierden in de naaſte kreek in te loopen.

Den 2 February quamen by ons op de reede vyf Hollandſe Scheepen / die na haar Vaderland ſeylden. Kapiteyn Warwik, was Generaal van deſe ſcheepen / die onſen Generaal by hem ten eeten verſogt. Daar ſijnde wierd hem geſegd / dat de Engelſe kooplieden tot Bantam in groot perijkel waren; en niet anders te gemoed ſagen / als dat de Koning van Java hen ſoude overvallen / om dat wy het Chineeſe ſchip genomen hadden / waar door de Koning ſijn tol miſte / en daarom verſogt Kapiteyn Warwik onſen Generaal om niet verder te gaan / en met hem na huys / dat is / na Engeland te ſeylen / waar op onſe Generaal antwoorde / dat hy ſijn reys nog niet voltrokken had / en daarom niet wilde te rug keeren / voor dat het God believen mogt hem iets toe te ſenden / om ſijn ſpel goed te maken. De Hollanders ſiende / dat ſy onſen Generaal van ſijn voornemen niet verſetteden / ſcheyden van ons af den 3 February.

Sy worden gewaarſchouwd tot Bantam niet veylig te ſullen ſijn.

Onſe Generaal egter overwoogen hebbende / dat het voortſetten van ſijn reys de Engelſe Kooplieden in dat geweſt nadeelig ſoude ſijn / en dat hy niet meer als twee ankers en kabels had / om hem ſelven mede te redden / vond goed ſijne ſcheepen te kalefateren / en van ſoo ſlegten togt weder na huys te keeren.

Reyſen na huys.

In gevolge van dien haalden wy / de ſcheepen klaar ſijnde / en hout en water ingenomen hebbende / op den 5 February onſe ſeylen op.

Den 7 April kreegen wy / al vooren een grooten ſtorm hebbende uytgeſtaan / de Kaap van Bonne Eſperance in 't geſigt.

Paſſeeren de Kaap.

Den 17 dito quamen wy aan het Eyland van St. Helena, daar wy water en ververſſing van wijn en Gepten / die wy ſelfs ſlagteden / innamen. Op dit Eyland ſijn veel wilde Verkens

Ververſſen op St. Helena, dat onbewoond is.

en

en Gepten / als ook een menigte van Patrijsen / Turkise Hanen / en Guineese Hoenders / dog het is niet bewoond.

Den 3 Mey vertrokken wy hier van daan.

Den 14 dito passeerden wy de even-nagts linie. Passeeren de linie.

Den 27 Juny quamen wy in Milfords-haven in 't land van Wallis.

Den 9 July quamen wy ten anker op de ree van Portsmuyden, daar ons volk van haar dienst ontslagen wierd. Komen in Engeland.

Dus eyndigden wy onse reys / hebbende daar toe besteed volle negentien maanden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

REGISTER.

A.

Achin een Stad op Sumatra, heeft een goede Bay om te ankeren 9. der ſelver Haven beſchreeven 16. het Hof des Konings aldaar van veel natien en Kooplieden beſogt 13. haar bouwgeſtalte en verder gelegentheyd beſchreven 17. het voornaamſte Koningryk op Sumatra geagt. 23

Aguilhas, hoedanigen Kaap en ongeſtuyme Zee, ontrent *Kaap de bonne Eſperance.* 32

Alfonzo Vincent, (een Portugys) voorkomd de Hollanders in den koophandel te Achin. 10

Ambagten en handwerkskonſten op Sumatra. 21

Ambergrys in de Eylanden van *Nikobar* gehandeld. 24

Ammiraalſchap, over de Galeyen des Konings van Achin, door een Vrouwe bediend. 20

Aratana hoedanigen Bay van Tennerif. 28

Aſcenſion, hoedanigen Eyland? 26. hoe en van waar ſig als een Rots ontdekt. 30

St. *Auguſtyn*, een Bay ten Suyd-Weſten van Madagasker. 6. 't zelve in zyn landaard en vrugten beſchreven. 7

Auſuame, een der vyf Comorize Eylanden, 7. en hoe van een Koningin beheerſt. 8

B.

Baas, hoedanigen naam, van de Hollanders aan hunnen Kapiteyn gegeven. 4

Bacchus der Poëten, hoe te regt inden Koning van Achin op Sumatra te vinden. 19

Bay of have van St. *Auguſtyn* hoedanig ten Weſten van Madagasker gelegen. 6

Bantams ſchip aangedaan, en zeldzaam voorval daar ontrent. 38

Bamtam van Johan Davids aangedaan en vreemde ontmoetingen aldaar. 39

Barning der Zee ontrent Loronha, als ligtend vuur vernomen. 30

Bata hoedanigen onbewoond Eyland. 35

Beeſtelijke menſchen, ſonder weerga, op Saldannia gevonden. 31

Begraafniſſen hoe by die van Sumatra bediend. 21

Betula gekaauwd, om nieuwe appetyt te maken als de buyk vermaſt is. 19

Bintam, een Eyland, verſcheyde malen beloopen. 42, 44

Boonen in peulen waſſende twee voeten lang. 7

Brood, wyn en olie uyt de Maldiviſe Kokos-Noten gemaakt. 9

C.

Ceylon, des ſelfs voornaamſte ſteden, Koophandel, voorraad van Edel-geſteenten, en Paarlen. 25

Chameleons veel aan de Kaap St. Auguſtyn. 7

St. *Chryſtoffel* een der vyf Comorice Eylanden. 7

Cirne of Mauritius Eyland, hoe en waar gelegen. 33

Chohin hoedanigen kuſt van Indiën en op wat hoogte gelegen. 9

Cryſe ſeker ſoort van Poken, ter eer-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

eerbewys van de Koningen van Achin geſchonken; mag van niemand op lyfſtraf gedragen worden. 10

D.

DAVIS (*Johan*) zyn vertrek van Vliſſingen naar Ooſtindiën 3. van den Koning van Achin begeerd te zien 12. ſiet Johan Davids letter I.
Demos een vervalle Stad op 't Comorize Eyland *Auſuame*. 8
Dermen, ingewanden en raauwvlees van geſlagte beeſten, by de *Saldanners* graag gegeten. 32
Dief-agtig volk op de reede van *Marrak* in de ſtraat *Sunda*. 39
Diego Rois, een gevaarlyk Eyland, daar ſig heel vreemde vogels laten ſien. 33
Diego Gratioſa een Eyland, dat omſtandig beſchreven word. 34
Dooden hoe op Sumatra begraven. 21
Dos Banhos een Eyland dat beſchreven word. 33
Drogiſteryen, gommen en balſem op Sumatra, 17

E.

EDelgeſteenten en Paarlen op Ceylon veel te vinden. 25
Edelman en ſijn Vrouw in een Boot aan de Maldiviſe Eylanden genomen. 9
Eetwyſe des Konings van *Achin*; en zyn nauwkeurige ondervraging aan Kapiteyn Davis, aangaande 't ryk van Engeland. 12
Eyland *Fernando Loronha*, zeer ryk van ververſſingen gevonden 4,6. dat van *Sumatra* omſtandig beſchreven 16. Dat van *St. Helena* aangedaan, en hoe ſig in zee vertoont 26. 't ſelve mede in de t'huys reyſe beſogt 48. dat van *Aſcenſion* in zyn hoedanigheden beſien 26. dat van *Dos Banhos* beſchreven 33. dat van *Diego Rois*, gevaarlyk gelegen 33, van *Diego gratioſa* vermeld- 34.
Eylanden van *Comora* hoe veel ſijn en waar gelegen 7. die van Maldivie 8, die onder Sumatra liggen te vergeefs om verswater beſogt 34. en daar van verſcheyde ontdekt 35. eenige zonder menſchen en meeſt verdronken land gevonden, 41
Engelſe natie by die van Achin dapper in de haat 10. door de Hollanders op Bantam verdagt gemaakt 39
Engelſen tarten vyf Hollandſe ſcheepen ontrent Bantem tot gevegt uyt. 40

F.

F*ernando Loranha*, een Eyland dat overvloed van ververſchingen heeft. 4, 27

G.

GAleyen en Praauwen by de Koning van *Achin* bemand en hoe ſulks onder ſchyn van byſtand der Hollandſe ſcheepen ſeldſaam afliep. 13
Geld en gewigten hoedanig verſcheyden in waardye op Sumatra. 22
Geluk en behouwe reys, na onweder door ligt boven de groote maſt voorſpeld. 59

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Geſchut by die van Sumatra ongemeen groot en van raar metaal geagt. 20
Geſteenten hoedanige op Sumatra gevonden worden. 17
Gevegt binnen ſcheeps-boord, door vergiftigde ſpys en drank naar een vrolyke maaltyd ontſtaan. 14
Gevegt met elf Portugyſe Galeyen ontrent de ſtad *Pider* 15. Kloekelyk tegen een Karavel verduurd 26. Een ander voorval met eenige Praauwen van Java ontrent Malacca 40. Met een Jonk van *Patana* die vol ſchelmen en roovers was 45. waar in *Johan Davis* ſneuveld 46. met twee ſcheepen die genomen en ontladen worden. 47
Gewigten op Sumatra gebruyklyk, met dat van Engeland vergeleken. 22
Gommen, Balſem en Drogeryen op Sumatra te vinden. 17
Gouwde vaten en Tafelgereedſchap hoedanig by den Koning van *Achin* geſien en Johan Davis mede onthaald. 12
Gouwd en koper-mynen veel op Sumatra te vinden. 17
Gouwdkuſt van Salomon, bedenklyk op *Sumatra* te vinden. 22

H.

HAgar en Iſmael de volkplanters van Sumatra geagt. 21
Hanegevegt, aangenaam by den Koning van *Achin*. 20
St. Helena aangedaan en des ſelfs aanſien in Zee gemeld. 26
Hollanders ſtroojen op Bantam quaad gerugt van de Engelſen uyt. 39
Hollandſe ſcheepen van de Engelſen uytgedaagd en gedreygt 46. waarſchouwen de Engelſen dat op Bantam niet veylig ſouden zyn. 48
Hof en hofhoudinge des Konings van *Kochin* op Sumatra. 18
Hottentotten in haar ſpraak en levenwys beſchreven 5. gevegt met deſelve. 6

J.

JAponneeſen, in Ooſt-Indiën, niet veel betrouwd 43. eenen ten ſtrop verweſen, vald van de ree in Zee en ontkomt met ſwemmen. 46
Japonſe Jonken hoedanig aan de Chineeſe en Kamboyſe kuſt op den roof varen. 43
Javanen in hun geweer en Godsdienſt beſchreven. 41
Indianen onder een berokkend gevegt hy hoopen deerlyk omhals geraakt. 14
Johan Davis by den Koning van *Achin* aan Land verſogt en ongemeen onthaald 12 ryd op een Olyfant na des Konings hof 13. ſijn ſchade in ſeker gevegt geleden van de Schryver beklaagd 16. ſijn tweede reys na Indiën met den Ridder *Michelborn* 28. komt in ſeker gevegt met een ſchelmſe Jonk, om den hals. 45
JONKE van *Panhange* met Rys, Peper en Tin, na Bantam gaande genomen en wedergegeven. 42. een andere Jonk van *Patama*, heeft met Kapiteyn DAVIS een ſeldſame avontuur. 44

Iſer

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Iſer, geweêr en papier op de *Comoriſe Eylanden* aangename waar. 8

K.

KAap de *Bonne Eſperance*, en deſſelfs land bewoonders beſchreven 5. deſelve op de thuys reys gepaſſeerd 48. *Kaap des Agulios*, daar het kompas ſtilſtaat op wat hoogte gelegen 6. en waarom van de Portugyſen, DE LEEUW DER ZEE genoemd. 32

Kabels, Touwen en Zeylen, by de Maldivers van de Kokos boomen gemaakt. 9

Kanaal *Maldivia*, bequaam om met ſcheepen aan de Eylanden van die naam koophandel te dryven. 9

Kapiteyn, by de Hollanders den naam van BAAS gegeven. 4

Kapiteyn van een *Patamer* ſchip geligt en voor Stuurman mede genomen. 47

Kattoenboomen veel op *Loronha* gevonden. 29

Kerkgewoonte des Konings van *Achin* op Sumatra. 22, 23

Klip van wit koraal, ontrent *Tico*, gevaarlyk overſeyld. 36

Kokosboomen ongemeen veel op de *Maldiviſe Eylanden* 8. en grooten handel daar mede. 9

Komoriſe Eylanden hoe veel'er zyn, en op wat hoogte gelegen 7. des ſelfs vrugtbaarheyd en inwoonderen beſchreven. 8

Kompas, des ſelfs ſtilſtant aan de Kaap *des Agulios*. 6

Koning van *Mayotte* ſijn deftig onthaal, aan *Johan Davis* Opperhooft gedaan. 8

Koning van *Achin* doet de ſcheepen der Hollanders meten en maakt met hen verdrag om ſijn vyand te beſtoken onder belofte van vryen handel 10. verneemd neerſtig na eenige uyt de Engelſe natie 11. doet JOHAN DAVIS voor hem verſchijnen 12. eyſt een ſchip tot vergoeding ſijner geleden ſchade in een nooloos berokkend gevegt geleden: doet eenig volk aan land vermoorden en tot ſlaven maken 15. deſelve Koning in ſijn perſoon, opkomſt en hofhoudinge beſchreven 18. doet niet als eten en drinken en met vrouwen mooi weer ſpeelen. 19

Koning van Bantam quaad berigt van de Engelſe natie gedaan. 39

Koningen van Sumatra hoe met veel goud begraven. 21

Koninkryken, worden 4 verſcheide op Sumatra gevonden. 23

Konynen Eyland by wat voorval genoemd en waar gelegen. 30

Koophandel met Kokos-boomen en des ſelfs vrugt op de Maldiviſe Eylanden 9. met de Koning van *Cochin* op ſekere voorwaarden geaccordeerd 11. hoe van ouds op Sumatra gedreven. 22

Kooplieden ongemeene ſchade door een avontuurlijk gevegt ontrent *Achin* veroorſaakt. 16

Koper-mynen en gouwd veel op Sumatra gevonden. 17

Kornelis Houteman vaart met Commiſſie van Graaf Maurits naar Ooſt-Indiën. 3

Kruyden en gewaſſen ontrent de *Kaap de bonne Eſperance*. 6

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

REGISTER.

L.

LA FORT tot Opperpooft, in ſte van den geſneuvelden *Quymans* binnen ſcheepsboord geſtelt. 24

Loronha een Eyland hoedanig gelegen 28. 't ſelve als een verversplaats der Portugyſen nader beſchreven. 29

M.

Madagasker hoedanigen Eyland en hoe gelegen. 6

Magliaglir een der vyf Comoriſe Eylanden. 7

Mahometaanſe Godsdienſt gemeen op de Eylanden van *Comora*. 8

Majotte een Eyland onder de vyf van *Comora* gerekend, en goed onthaal aldaar by den Koning. 7

Maldiviſe Eylanden hoe gelegen en van wat opdoeninge 8. van de inwoonders tot op elf duyſend begroot. 9

Maldivia, een bevaarbaar kanaal aan de Maldiviſe Eylanden hoedanig geſteld. 9

Marrak, een reede in de ſtraat Sunda. 39

Meeſter over de ſlemp, wat ſijn ampt over 't ſcheepsvolk is. 4

Meſſias of Mahometh hoe op Sumatra eens Jaars in de Kerk geſogt. 23

Metacalon een Stad op Ceylon daar groote koophandel vald. 25

Moord binnen ſcheepsboord door vergiftige drank ontſtaan, hoe aan weerkanten afliep. 14

N.

Negapatan hoe op de kuſt van Kormandel gelegen. 25

Negers, op 't Eyland *Fernando Loronha* gevonden van wien daar geplant. 4

Nikobar hoedanige Eylanden en van wat vrugthaarheyd. 4

O.

OMmegang of *Proceſſie* hoe by den Koning van *Achin* jaarlyks gehouden. 23

Ongemakken in de Bay van St. *Auguſtyn* geleden. 7

Oorlog tuſſen de Koning van *Kochin* en die van *Jor* naby de punt van Malacca gelegen 11. als mede tuſſen de Koning van Achin en ſijn broeder. 37

OPHIR van Salomon, waarſchynelyk op Sumatra te vinden. 22

Oſſen, Schapen en veel ander Vee in 't land *Saldanha* gevonvonden. 31

P.

Panhange in ſijn landſtreek en vrugtbaarheyd beſchreven 43. van hoedanige geſette winden en vloeden behebt. 43

Paſſaat-winden ontrent *Panange* en andere plaatſen daarom heen. 43

Peper-lading door die van Arabie en Pegu by die van *Achin* geſogt 10. tot 140 tonnen daar ontrent ingeladen 15. hoedanig abondant op Sumatra waſt. 16

Polwey hoedanigen Eyland van verbanning by de Koningen van *Achin*. 20

Praauwen met rys veroverd en gevegt daar over 37. nog andere zulke vaartuygen met *Benjuyn*, *Storax*, Peper en Chineex Porce-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

celeyn aangerand. 41
Priaman hoedanigen Eyland, en wat ontmoeting Kapiteyn DAVIS daar had. 37
Peper feet by die van Achin in groote waarde gehouden. 21
Pulo-Botum op de kuſt van *Quedia* eene plaatſe van ververſſinge. 15
Pulo Laor en Panange opgedaan, en wedervaren daar ontrent. 42
Pulo Sumatra twee Eylanden, en goede anker plaatſen. 47

R.

REyſtogt van Kapiteyn DAVIS ſchip na huys. 48, 49
Robynen en Sapphyren op Sumatra te vinden. 17

S.

SAad dat de menſch onſinnig maakt, hoe by die van *Achin* in gebruyk. 13
Sabanders hoedanige lyfgarden by den Koning van *Achin*. 12
Salomons goudkuſt OPHIR waarſchijnelijk op Sumatra gevonden. 22
Saldania hoedanigen kuſt voorby de *Kaap de bonne Eſperance* 4. is een goed land maar van de aller beeſtelijkſte menſchen bewoont. 31
Schade by Kapiteyn DAVIS en en andere Kooplieden door ſeker moordadig gevegt geleden. 16
Schapen met ſeer groote ſteerten en goet koop aan de kuſt van Saldania. 5
Scheepsbooten der *Maldivers*, hoedanig toegetakeld 8. een daar van avontuurlijk overmeeſtert. 9
Seehonden en konynen ſeer veel op een Eyland geſien ontrent Saldanha gelegen. 30
Sillabar hoedanigen reede daar iets opmerkelyks voorviel. 38
Slempmeeſter over 't gedrag des volks binnen ſcheepsboord aangeſteld. 4
Speceryen overvloedig by die van *Achin* gevonden. 10
Spiegel met een drinkglas aan de Koning van Achin vereert. 10
St. *Spirito*, en der vyf *Komoriſe Eylanden*. 7
Spys liſtig vergiftigt en ontwaar geworden. 26
Storm ontrent *Pulo Sumatra* geleden. 48
SULTAN ALADIN Koning van *Achin* ſijn opkomſt en ſtaat beſchreven. 17, 28
Sumatra in ſijn vrugtbaarheyd, vee en andere omſtandigheden beſchreven 16, 17. des ſelfs inwoonderen van Hagar en Iſmaël afgebragt. 21
Sunda hoedanigen ſtraat van ankergrond voorſien. 39

T.

TAmarisboom veel aan 't Eyland St. *Auguſtyn* gevonden. 7
Tanaſarim om de groote Koophandel beſogt. 24
Tiko, hoedanigen plaats op Sumatra. 36
Tortelduyven ſeer veel op 't Eyland Loronha gevonden. 29
Trinquenamale een ſtad op Ceylon daar groote koophandel val-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

REGISTER.

V.

VAlken, *Alcatrarzin* genoemd ſeer veel op *Loronha* gevonden. 28

Verkens en Geyten veel op St. Helena gevonden, ſchoon onbewoond. 48

Viſſen en Vogelen ongemeen veel ontrent Loronha gevonden. 28

Vlaanderen, by den Koning van Kochin, ſeer begeerd te kennen. 11

Vliegende viſſen in menigte geſien, en waaromſe ſig uyt het water verheffen. 28

Vogel die ſeer vreemd was, aan 't Eyland Bata geſien en beſchreven. 35

Vreten en ſuypen, hoedanigen gewoone tydverdryf des Konings van *Achin*. 19

Vrolijke maaltyd in een onſinnig en bloedig gevegt geëyndigt. 14

Vrouwen die de Koning van *Achin* dagelijks oppaſſen. 18, 19, 20

W.

WARWYK Generaal der Hollandſe ſchepen, waarſchoud de Engelſen niet aan Banda te komen. 48

Water-limoenen en Kauwoerden veel op Loronha gevonden 30

Wyn en olye by de Maldyvers uyt de Kokos gemaakt. 9

Winden en vloeden ontrent *Pananga* die op geſette tyden vernomen worden. 43

Wreedheyd tegen de misdadigers by den Koning van *Achin* gewoon te pleegen. 20

Z.

ZEe ongemakkelyk aan de kuſt van *Loronha*. 29

Zoon des Konings van *Achin* ſet ſijn Vader gevangen, om dat hy te oud is om te regeeren. 37

Berigt voor den Boekbinder om de Figuuren te plaatſen.

Figuur { *g* 1. *g* 2. *g* 3. } tegen pagina { 18. 23. 32. }

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

